

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Strasbourg, 2021.10.19.
COM(2021) 644 final

ANNEXES 1 to 3

MELLÉKLETEK

a következőhöz:

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

2021. évi közlemény az EU bővítési politikájáról

{SWD(2021) 288 final} - {SWD(2021) 289 final} - {SWD(2021) 290 final} -
{SWD(2021) 291 final} - {SWD(2021) 292 final} - {SWD(2021) 293 final} -
{SWD(2021) 294 final}

1. MELLÉKLET – A jelentések megállapításainak összefoglalói

Montenegró

Ami a **politikai kritériumokat** illeti, a jelentéstételi időszakot a politikai szereplők közötti feszültségek és bizalmatlanság jellemezte. Az új kormányzó többség és az ellenzék közötti mély polarizáció 2020-ban is folyamatosan fennállt, és a választásokat követő időszakban fokozódott. A felhevült kapcsolatok és a bizalmatlanság mindezt gyakran fokozták, és tovább súlyosbították a politikai megosztottságot, többek között a kormányzó többségen belül is. A parlamenti választások a kormánykoalíció megváltozását eredményezték, megváltoztatták az állami szervek közötti dinamikát, és rámutattak, hogy egyensúlyt kell találni az új politikai környezetben, többek között a vallási közösségekkel és az etnikai származással kapcsolatos kérdések tekintetében, amelyek a politikai napirend leghangsúlyosabb elemét képezték a jelentéstételi időszakban. A végrehajtó hatalom és a törvényhozó hatalom közötti súrlódás lelassította a reformmunkát. A parlament 2020 decemberében megválasztotta Montenegró 42. kormányát, a minisztériumok száma pedig jelentősen csökkent. Montenegróban ez az első olyan kormány, amely főként politikai párttagsággal nem rendelkező szakértőkből áll.

Az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatalának (ODIHR) részleges választási megfigyelő missziója a 2020. évi parlamenti választásokról szóló zárójelentésében átfogó reformot javasolt a választási jogi keret harmonizálására és a választások valamennyi kulcsfontosságú szempontjának inkluzív folyamat keretében történő, jóval a következő választások előtti átfogó szabályozására. A parlament 2020 decemberében létrehozta az átfogó választási reformmal foglalkozó bizottságot, amelyre azt a feladatot bízta, hogy 2021 végéig valósítsa meg a jogalkotási reformokat. A kezdeti késedelmek és az időszakos bojkottok miatt lassú volt a haladás. A parlament 2021 júniusában felmentette az állami választási bizottság elnökét, az új elnök kinevezése még mindig függőben van a parlamentben. Az állami választási bizottság szakmai felkészültségének, átláthatóságának és elszámoltathatóságának fokozása érdekében további erőfeszítésekre van szükség.

2021-ben két településen helyhatósági választásokra került sor. Bár a pártok között megegyezés született arról, hogy minden helyhatósági választást ugyanazon a napon tartanak, a jogi keretszabályozás még mindig úgy rendelkezik, hogy a helyhatósági választásokat szakaszosan kell lebonyolítani, és ennek eredményeként országos és helyi szinten csaknem állandóan előválasztási kampány folyik. Az úgynevezett „borítékügyre” vonatkozó hiteles, független és hatékony intézményi válaszlépést még biztosítani kell.

Az összes parlamenti szereplő konstruktív szerepvállalásának hiánya akadályozta az érdemi politikai párbeszédet, ezzel tovább polarizálódott a politikai környezet. A plenáris üléseknek a parlamenti képviselők többsége, az ellenzék és a kormányzó többség általi bojkottja a parlamenti döntéshozatal felfüggesztéséhez vezetett 2021-ben. A parlament javította munkájának átláthatóságát azáltal, hogy kommunikált a nyilvánossággal, és összességében fokozta jogalkotói és felügyeleti szerepét.

A kormányzó többség gyakran kezdeményezett vagy fogadott el jogszabályokat gyorsított eljárás keretében, a szükséges nyilvános konzultációk mellőzésével és az uniós csatlakozási követelmények megfelelő figyelembevétele nélkül. A parlamentnek a gyakorlatban még bizonyítania kell Montenegró uniós reformprogramja iránti elkötelezettségét, és javítania kell a kormánnyal a jogalkotási kezdeményezések tekintetében folytatott koordinációt. A parlamentnek meg kell erősítenie adminisztratív személyzete szakmai és szakértői kapacitását, és javítania kell a nők politikai képviselését.

A jelenlegi parlament összetétele Montenegró történelmében példa nélküli. Törekednie kell arra, hogy széles körű, pártok közötti és társadalmi konszenzust alakítson ki az uniós vonatkozású reformok tekintetében, ami alapvető fontosságú az ország európai integrációja szempontjából. Egyértelmű, hogy mindegyik párt részéről aktív és konstruktív részvételre van szükség a parlamenti elszámoltathatóság fokozásához, a végrehajtó hatalom felügyeletéhez, a demokratikus ellenőrzéshez, a jogalkotás minőségének javításához és a kulcsfontosságú kinevezésekhez. A parlament eddig nem tudta biztosítani a szükséges kétharmados többséget egyes fontos bírói kinevezésekhez, ezért az igazságszolgáltatási rendszer fontos tisztségeit továbbra is megbízott tisztségviselők töltik be.

Ami a **kormányzást** illeti, meg kell erősíteni az érdekelt felek részvételét, valamint a reformok végrehajtására szánt kormányzati kapacitást. A parlament 2020 decemberében megválasztotta Montenegró 42. kormányát. A minisztériumok száma 12-re csökkent; négy minisztériumot nő vezet. Az új kormány az összetételét tekintve Montenegró első szakértői kormánya, csak a miniszterelnök-helyettesi tisztséget tölti be politikai párt vezetője. A kormány az uniós csatlakozást célzó új nemzeti programot is elfogadta a 2021–2023-as időszakra vonatkozóan. A tárgyalási struktúrát jelentősen meggyengítette 110 tag – többek között a csatlakozási fejezetekről tárgyaló 16 személy és 24 munkacsoportvezető – lemondása, illetve felmentése. E kulcsfontosságú tisztségek többsége továbbra is betöltetlen. Egyes kulcsfontosságú minisztériumok az új vezetésük alatt nem tanúsítottak kellő elkötelezettséget és konstruktív szerepvállalást az uniós csatlakozási folyamatban.

A **civil társadalom** szerepét elismerik és előmozdítják, a jelenlegi jogi és intézményi keretet azonban tovább kell fejleszteni annak érdekében, hogy az uniós csatlakozási folyamat keretében megerősödjenek az állami intézmények és a civil társadalom közötti konzultációs és együttműködési mechanizmusok.

Montenegró a **közigazgatási** reformját illetően mérsékelttel felkészült. Összességében megállapítható, hogy a jelentéstételi időszak során történt némi haladás. A kormány és a parlamenti többség változása súlyosan érintette a közszolgálatot: a köztisztviselőkről és az állami alkalmazottakról szóló törvény módosításai enyhítették a köztisztviselők szakértelmére, függetlenségére és érdemeken alapuló felvételére vonatkozó követelményeket. Ezen túlmenően a közelmúltbeli közigazgatási átszervezések jelentős személyzeti változásokat eredményeztek, többek között felső vezetői szinten, ami számos ágazatban veszélybe sodorta Montenegró azon képességét, hogy megtartsa az uniós csatlakozási folyamattal kapcsolatos kérdésekben jártas személyzetet. A közszolgálat politikamentesítéséhez, az államigazgatás optimalizálásához és a vezetői elszámoltathatóság megvalósításához erős politikai akaratra lesz szükség.

Montenegró továbbra is mérsékelttel felkészült az uniós vívmányok és az európai normák alkalmazására az **igazságszolgáltatás és az alapvető jogok** területén, és összességében korlátozott haladást ért el, az elszámoltathatóság terén pedig korlátozott eredményeket mutatott fel. Az igazságszolgáltatás területén nem történt haladás, a kulcsfontosságú igazságügyi reformok végrehajtása pedig stagnál. E reformok fontos szegmenseinek megmozdításához szükséges határozott politikai kötelezettségvállalás még mindig várat magára, és számos, az igazságszolgáltatási intézményekbe történő kinevezés még függőben van, mivel a parlament nem volt képes minősített többséget biztosítani. A korrupcióellenes hivatal proaktívabb megközelítése ellenére a korrupció számos területen továbbra is gyakori, és aggodalomra okot adó probléma. Ami az alapvető jogokat illeti, Montenegró folytatta a nemzetközi emberi jogi eszközökből és jogszabályokból eredő kötelezettségeinek teljesítését. Továbbra is kihívást jelent azonban az emberi jogokra vonatkozó nemzeti jogszabályok hatékony végrehajtásának biztosítása. A véleménynyilvánítás szabadsága területén korlátozott haladás történt.

A **korruptió elleni küzdelem** területén Montenegró elért bizonyos felkészültségi szintet. Montenegró korlátozott haladást ért el azzal, hogy a múlt évi ajánlások részben teljesültek a korruptió visszaszorítása és megelőzése terén elért további eredmények, valamint a korruptióellenes hivatal által a kihívások kezelése érdekében tett erőfeszítések tekintetében. A vagyoni eszközök lefoglalása és elkobzása terén is jobb eredményeket kell elérni. Az új vezetés alatt működő korruptióellenes hivatal proaktívabb megközelítést tanúsított, különösen a nagyközönség, a média és a civil társadalom felé irányuló kommunikációs és tájékoztatási tevékenységeinek fokozása, valamint az előző évekből függőben maradt ügyforgalom kezelése terén. E pozitív tendencia ellenére a hivatal függetlenségével, prioritás-meghatározásával, szelektív megközelítésével és döntéseinek minőségével kapcsolatos kihívások továbbra is fennállnak, és e tekintetben folyamatos erőfeszítésekre van szükség. A korruptió továbbra is számos területen gyakori. E probléma eredményes kezeléséhez határozott politikai akaratra van szükség, a magas szinten elkövetett korruptió ellen pedig erőteljes büntető igazságszolgáltatási intézkedésekkel kell fellépni.

Montenegró elért bizonyos felkészültségi szintet/mérsékelt felkészült a **szervezett bűnözés elleni küzdelem** területén. Néma haladást ért el a múlt évi ajánlások végrehajtása terén, különösen a bűnüldöző hatóságok kulcsfontosságú adatbázisokhoz való hozzáféréseinek javítása, valamint a kiemelt területeken tevékenykedő nyomozók és szakértők számának növelése tekintetében. Egyre több, szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyben folyt nyomozás és indult büntetőeljárás, és csaknem megháromszorozódott azoknak az ügyeknek a száma, amelyekben bírósági határozatot hoztak. A nemzetközi rendőrségi együttműködés jól működik, és továbbra is eredményeket hozott azáltal, hogy példa nélküli kábítószer-lefoglalásokra került sor külföldön. A dohánycsempészet és a pénzmosás elleni küzdelemre való képessége azonban még nem éri el a várt szintet. Montenegrónak továbbra is orvosolnia kell büntető igazságszolgáltatási rendszerének egyes rendszerszintű hiányosságait, ideértve azt, ahogyan a szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyeket kezelik a bíróságokon.

Ami az **alapvető jogokat** illeti, Montenegró nagyrészt rendelkezik a jogszabályi és intézményi kerettel, és némi haladást ért el a nemzetközi emberi jogi eszközökben és jogszabályokban megállapított kötelezettségek teljesítése terén. Az eredményes végrehajtás tekintetében azonban továbbra is felmerülnek kihívások. A bűnüldöző hatóságok által alkalmazott túlzott erőszakkal és a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos nyomozások hatékonyságát tovább kell javítani. A hátrányos helyzetű csoportok – többek között a romák és az egyiptomiak –, valamint a fogyatékkal élő személyek továbbra is a megkülönböztetés több formájának vannak kitéve, és nehézségekkel szembesülnek jogaiknak a közigazgatási és bírósági eljárások keretében történő érvényesítése során. A nők továbbra is egyenlőtlenségekkel szembesülnek a politikai életben és a közéletben való részvétel, valamint a foglalkoztatáshoz és a gazdasági lehetőségekhez való hozzáférés terén. A nemi alapú erőszak és a gyermekek elleni erőszak továbbra is komoly aggodalomra ad okot. Az etnikai és vallási indíttatású támadásokkal, gyűlölet-bűncselekményekkel és gyűlöletbeszéddel kapcsolatos incidensek száma tovább nőtt. Montenegró csak részben tett eleget a múlt évi ajánlásoknak. Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés továbbra is javítandó, különösen a veszélyeztetett csoportok esetében. A vallásszabadságról szóló törvény módosításainak elfogadására a vallási közösségekkel folytatott korlátozott és nem teljes körű konzultációt követően került sor.

Montenegró bizonyos szintű felkészültséget ért el a **véleménynyilvánítás szabadsága** területén. Összességében korlátozott haladást ért el a jelentéstételi időszakban, és csak részben tett eleget a múlt évi ajánlásoknak. Új fejlemények történtek egy oknyomozó újságíró 2018. évi lelövésével kapcsolatos nyomozás ügyében, de továbbra is biztosítani kell ebben az ügyben és más fontos korábbi ügyekben is a teljes körű és tényleges büntetőeljárás indítását.

A kormány 2021 áprilisában új ad hoc bizottságot hozott létre a média elleni erőszak nyomon követésére, de még nem foglalkozott teljes mértékben vagy ténylegesen az előző bizottság jelentős ajánásaival. A médiáról szóló 2020. évi törvényben és az RTCG közszolgálati műsorszolgáltatóról szóló törvényben meghatározott további problémák kezelése, az audiovizuális médiáról szóló új törvénnyel való kiegészítése, valamint az uniós vívmányokkal és az európai normákkal való teljes harmonizáció biztosítása érdekében folyamatban van a jogi keret felülvizsgálata. A dezinformáció, az online zaklatás és a gyűlöletbeszéd hatásainak korlátozása érdekében több erőfeszítésre van szükség, ugyanakkor biztosítani kell, hogy ezek az intézkedések ne korlátozzák aránytalanul a véleménynyilvánítás szabadságát. A parlament 2021 júniusában, a pártok széles körű támogatása nélkül nevezte ki az RTCG új tanácsát. E változást és az RTCG vezetésének későbbi változásait követően a közszolgálati műsorszolgáltató politikailag sokszínűbb tartalmakat kezdett bemutatni. A média helyzete összességében továbbra is erősen polarizált, gyakran politikailag elfogult és kiegyensúlyozatlan tudósítások jellemzik, többek között a régió külföldi médiáinak széles körű bevonása mellett, ami különösen figyelemre méltó volt a választási időszakokban. Az önszabályozási mechanizmusok továbbra is gyengék.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Montenegró elért némi haladást, és mérsékelten felkészült a **működőképes piacgazdaság** megteremtése terén. Az ország 2020-ban mély recesszióba süllyedt, mivel a Covid19-világjárvány súlyos csapást mért a turizmustól függő gazdaságra. Ez jelentős negatív továbbgyűrűző hatást gyakorolt a magánfogyasztásra, a beruházásokra, a foglalkoztatásra, a kereskedelemre és az államháztartásra. A hatóságok számos gazdaságtámogatási csomagot hajtottak végre az állampolgárok és a gazdaság támogatása érdekében. Ezek az intézkedések nagyrészt célirányosak, átláthatóak és átmeneti jellegűek voltak. A világjárvány miatti késedelmek ellenére a kormány folytatta az üzleti környezet javítását célzó, tervezett reformok némelyikét. A válság közepette megvalósított rendezett kormányváltás révén továbbra is eredményes volt a Covid19-világjárványra adott szakpolitikai válasz. Az új kormánynak sikerült mérsékelnie a költségvetési kockázatokat azáltal, hogy jelentős költségvetési tartalékokat halmozott fel a 2021. évi finanszírozási igények fedezésére, többek között a Covid19-világjárványhoz kapcsolódó kiegészítő támogatási programokra. A válság alatt a pénzügyi szektor – a válság előtti erős helyzete és a hatóságok által végrehajtott támogatási intézkedések miatt – stabil maradt, de a válság által a bankok mérlegére késedelmesen kifejtett hatás szükségessé teszi a pénzügyi intézmények szigorú nyomon követését.

Montenegró elért némi haladást, és mérsékelten felkészült **az EU-n belüli versenyképesszhez és piaci erőkhöz való alkalmazkodás** terén. A Covid19-világjárvány bebizonyította, hogy a diverzifikáció hiánya rendkívül kiszolgáltatottá teszi Montenegró turizmustól függő gazdaságát a sokkhatásokkal szemben. Az állami támogatásoknak köszönhetően történtek erőfeszítések az innovációs kapacitások javítására és az uniós szabványok helyi vállalatoknál történő bevezetésére, de ezek a kihívás nagyságrendje miatt továbbra is szerények. Az oktatási rendszer és a tantervi preferenciák minősége nem tűnik megfelelőnek a humántőke növeléséhez és a strukturális munkaerőhiány kezeléséhez. A korszerű telekommunikációs és energetikai infrastruktúra kiépítése gyorsan zajlik, a közlekedési infrastruktúra azonban jelentős hiányosságokat mutat, ami akadályozza a regionális és az uniós piacokkal való integrációt. Ezenfelül a hazai termékek kismértékű kifinomultsága, a helyi vállalatok kis mérete és a külső piacokon való alacsony szintű részvétel jelentős akadályokat képez a versenyképesség növelése és a gazdaság diverzifikálása szempontjából.

Ami a **jószomszédi kapcsolatokat és a regionális együttműködést** illeti, Montenegró konstruktívan elkötelezett maradt a többi bővítési országgal és a szomszédos uniós

tagállamokkal fenntartott kétoldalú kapcsolatok mellett, noha a Szerbiával fenntartott kétoldalú kapcsolatokat feszültségek jellemezték a nacionalista retorika növekedése miatt. Montenegró általában véve aktívan részt vesz a regionális együttműködésben.

Ami Montenegrónak **a tagsággal járó kötelezettségek vállalására való képességét** illeti, számos területen jelentős munkát végzett a jogharmonizáció és az uniós vívmányok végrehajtására való felkészülés terén, bár a korábbinál lassabb ütemben.

A **belső piac** témaköre kulcsfontosságú ahhoz, hogy Montenegró felkészüljön az uniós belső piac követelményeinek teljesítésére, és nagy jelentőséggel bír a lehetséges korai integrációs intézkedések és a közös regionális piac fejlődése szempontjából. Haladás történt a piacfelügyelet, az akkreditáció és a szabványosítás; az elektronikus cégbejegyzés jogszabályi előfeltételei; a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás megelőzése; a társasági jog; az állami támogatások és a támogatások átláthatósága; a banki szolgáltatások; valamint a fogyasztóvédelem és egészségvédelem területén. Montenegrónak most a következőkre kell helyeznie a hangsúlyt: a metrológiára és a szabványosításra vonatkozó uniós vívmányokkal való harmonizáció, a munkaügyi hivatal működési kapacitásának fejlesztése; szabályozott szakmák, tőkemozgások és fizetések, a tulajdonjogok szerzése tekintetében is, befektetői állampolgársági programjának fokozatos megszüntetése; társasági jog és vállalati számvitel; szellemi tulajdon; versenypolitika és állami támogatások; fogyasztóvédelem és egészségvédelem, valamint a bankszektorra vonatkozó uniós vívmányokkal harmonizált jogszabályok végrehajtása.

A **versenyképesség és inkluzív növekedés** témaköre szorosan kapcsolódik Montenegró gazdasági reformprogramjához. Haladás történt a dohányzás elleni küzdelem; a nyugdíjak; az iparpolitika, az intelligens szakosodás, a szakképzés, valamint a kereskedelmi eljárások egyszerűsítése területén. Ami a gazdaság- és monetáris politikát illeti, folyamatban van az uniós vívmányokkal való harmonizációra irányuló cselekvési terv végrehajtása. Montenegrónak most a következőkre kell helyeznie a hangsúlyt: a médiaágazat függetlensége; a héa, a jövedéki adók és a közvetlen adózás; a gazdasági és monetáris kérdések koordinációja; a munkajog és a megkülönböztetést tiltó jog, a munkahelyi biztonság; az iparpolitika, a kutatás és innováció, az oktatás és képzés, valamint az EU-konform számítógépes árutovábbítási rendszer.

A **zöld menetrend és a fenntartható konnektivitás** témaköre szorosan kapcsolódik Montenegró gazdasági reformprogramjához, a Bizottság gazdaságélénkítési és beruházási tervéhez és a Nyugat-Balkánra vonatkozó zöld menetrendhez. Haladás történt a másnapi energiapiac létrehozása; a közlekedésfejlesztési stratégia, a természetvédelem, valamint a nemzeti energia- és klímaterv területén. Montenegrónak most a következőkre kell helyeznie a hangsúlyt: az energiaágazat; a transzeurópai hálózatok, a telekommunikáció, a transzeurópai közlekedési hálózatokról szóló rendelet és a transzeurópai energetikai infrastruktúráról szóló rendelet; a zöld átállás, a hulladékgazdálkodás, a vízminőség, a természetvédelem és az éghajlatváltozás.

Az **erőforrások, a mezőgazdaság és a kohézió** témaköre az uniós strukturális alapokhoz és beruházási alapokhoz, valamint a jövőbeli uniós tagsággal járó felelősség vállalásához szükséges kapacitások fejlesztéséhez kapcsolódó szakpolitikákat foglalja magában. Haladás történt a mezőgazdaság, az élelmezés és a halászat, a regionális politika és a strukturális eszközök, a pénzügyi és költségvetési rendelkezések, valamint a saját források kezelése területén. Montenegrónak most a következőkre kell helyeznie a hangsúlyt: az IPARD program végrehajtása, a mezőgazdaság és vidékfejlesztés, valamint a halászat, az élelmiszerfeldolgozó létesítmények és élelmiszer-biztonsági ellenőrzések korszerűsítése, az uniós kohéziós politika

követelményei, az IPA közvetett irányítási programjainak kezeléséhez rendelt kapacitás, valamint a saját források rendszerére vonatkozó igazgatási szabályok.

Ami a **külkapcsolatok** témakörét illeti, Montenegró továbbra is teljes mértékben igazodott az EU valamennyi KKBP-álláspontjához, nyilatkozatához és közös álláspontjához. Ezenfelül az uniós szabályozás alapján folytatta a közös regionális piac keretébe tartozó intézkedések végrehajtását, többek között a CEFTA és a Regionális Együttműködési Tanács keretein belül folytatott együttműködés révén. A Római Statútum sértetlenségéhez kapcsolódó harmonizáció lehetővé tenné, hogy e témakör tekintetében ideiglenesen le lehessen zárni a még nyitott 31. fejezetet.

Montenegró számára továbbra is jelentős kihívás az uniós vívmányok alkalmazásához szükséges **közigazgatási kapacitás** megerősítése, többek között egy működőképes tárgyalási struktúra ismételt kialakításának mielőbbi szükségessége.

Ami a **migrációt** illeti, a Covid19-világjárvány közepette 2020-ban a jogszerű és az irreguláris migráció is jelentősen visszaesett. 2019-hez képest 60 %-kal kevesebb irreguláris migráns érkezett: 2020-ban 3 149 migránst tartóztattak fel. A Különleges Ügyészség 2020-ban két nyomozást folytatott migráncsempészség ügyében. Az egyik ügyben nyolc személlyel szemben adott ki jogerős ítéletet. Bár Montenegró jobban képes kezelni a vegyes migrációs áramlásokat, és javul a menekültek befogadása, folyamatos erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy az ország – befogadókapacitásának további növelése és a befogadóállomások színvonalának javítása révén – megbirkózzon a migrációs nyomással. Ennek keretében többek között tovább kell fejlesztenie a visszafogadással kapcsolatos nemzetközi együttműködést, támogatnia kell a visszatérésre kötelezett személyek sikeres visszailleszkedését, növelnie kell a migráncsempész-hálózatok büntetőeljárás alá vonásához rendelt kapacitását, valamint létre kell hoznia a migránsokra vonatkozó korszerű adatgyűjtési rendszert is.

Szerbia

Ami a **politikai kritériumokat** illeti, a szerb parlament és politikai erők továbbra is részt vettek az Európai Parlament által vezetett pártközi párbeszédben, hogy széles körű pártközi konszenzust alakítsanak ki az uniós vonatkozású reformok tekintetében, ami létfontosságú az ország uniós integrációja szempontjából. A politikai légkör azonban polarizált maradt a jelentéstételi időszakban. Ahhoz, hogy a folyamat sikeres legyen, valamennyi politikai szereplőnek konstruktívan és jóhiszeműen kell szerepet vállalnia, és végre kell hajtania az Európai Parlament és a szerb parlament közvetítői által a pártok közötti párbeszéd során 2021 szeptemberében meghatározott intézkedéseket.

A választások tekintetében Szerbia megkezdte az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (EBESZ/ODIHR) régóta teljesítetlen ajánlásainak végrehajtását, és a kormány visszaállította az illetékes választási munkacsoportot. Valamennyi kulcsfontosságú ajánlást inkluzív és átlátható módon, szélesebb körű politikai konszenzus alapján és jóval a következő választások előtt végre kell hajtani.

A 2020 augusztusában hivatalosan megalakult szerb parlament megbízatása kezdettől fogva időben korlátozott volt, mivel a politikai vezetés legkésőbb 2022 tavaszára új választásokat jelentett be. A parlament összességében jelentősen visszaszorította a sürgősségi eljárások alkalmazását, és új magatartási kódexet fogadott el a parlamenti képviselők számára. A képviselők azonban a parlamenti viták során továbbra is rendkívül éles hangot használtak a politikai ellenfelekkel és más intézmények eltérő politikai nézeteket megfogalmazó képviselőivel szemben. Minden politikusnak fel kell lépnie a gyűlöletbeszéd ellen, és hozzá kell járulnia az uniós vonatkozású reformokról – különösen a demokrácia és a jogállamiság alapjairól – folytatott politikai párbeszédhez.

Az emberi és kisebbségi jogokért és a szociális párbeszédért felelős, újonnan létrehozott minisztérium számos nyilvános párbeszédet kezdeményezett. A kormány és a **civil társadalom** közötti szisztematikus együttműködés biztosítása érdekében azonban még mindig további erőfeszítésekre van szükség. A civil társadalmi szervezetek fejlesztését és finanszírozását támogató környezetet még mindig létre kell hozni a helyszínen, mivel a civil társadalmi szervezetek elleni verbális támadások folytatódtak, többek között a parlamentben is.

Szerbia mérsékelten felkészült a **közigazgatási reform** területén. A jelentéstételi időszak során összességében korlátozott mértékű haladás történt. Szerbiának továbbra is biztosítania kell i. az érdemeken alapuló munkaerő-felvételt és a túl sok megbízott felső vezetői álláshely csökkentését, ii. a közpolitikai titkárság erőteljes minőség-ellenőrzési szerepét a szakpolitikák kidolgozásában és koordinálásában, valamint iii. az összes beruházás rangsorolására szolgáló egységes mechanizmust, függetlenül a finanszírozás típusától és forrásától.

Szerbia **igazságszolgáltatási rendszere** bizonyos szintű felkészültséget ért el. A jelentéstételi időszak során korlátozott mértékű haladás történt. Az igazságszolgáltatás alkotmányos reformja 2020 decemberében újraindult, és a tervek szerint 2021 végére fejeződik be. Az alkotmánymódosítások elfogadását követően alaposan felül kell vizsgálni a bírói kinevezések, valamint a bírák és az ügyészek munkájának értékelésére szolgáló rendszert ahhoz, hogy lehetővé váljon a bírák érdemeken alapuló felvétele és szakmai előmenetele, mivel a jelenlegi jogi keret nem biztosít elegendő garanciát az igazságszolgáltatásra gyakorolt esetleges politikai befolyással szemben.

Szerbia bizonyos szintű felkészültséget ért el a **korruptió elleni küzdelem** területén. A jelentéstételi időszak során korlátozott mértékű haladás történt. A korruptió megelőzése tekintetében az Európa Tanács Korruptió Elleni Államok Csoportja (GRECO) arra a következtetésre jutott, hogy a korruptiómegelőzési hivatalról szóló ajánlását kielégítő módon teljesítették. Ez az ajánlás a megfelelő mértékű függetlenség, valamint a pénzügyi és személyzeti erőforrások szükségességére, valamint a hivatal hatáskörének kiterjesztésére vonatkozott. Szerbiának még el kell fogadnia új, korruptióellenes stratégiáját és az azt kísérő cselekvési tervet, és hatékony koordinációs mechanizmust kell létrehoznia a korruptió megelőzésre, illetve visszaszorítására vonatkozó szakpolitikai célok gyakorlati megvalósítása és a korruptió eredményes kezelése érdekében. Az előző évekhez képest tovább csökkent a vádemelések száma és a magas szinten elkövetett korruptióval kapcsolatos ügyekben hozott elsőfokú ítéletek száma. Szerbiának több erőfeszítést kell tennie a hiányosságok kezelésére, valamint fokoznia kell a korruptió megelőzését és visszaszorítását.

Szerbia bizonyos szintű felkészültséget ért el a **szervezett bűnözés elleni küzdelem** területén. A jelentéstételi időszak során korlátozott mértékű haladás történt. Szerbiának még meggyőző eredményeket kell felmutatnia a súlyos és szervezett bűnözést érintő ügyek eredményes nyomozása, büntetőeljárás alá vonása és az elkövetők jogerős elítélése terén, ideértve a bűncselekményből származó vagyoni eszközök befagyasztása és elkobzása terén elért eredményekhez vezető pénzügyi nyomozásokat is. 2019-hez képest csökkent a szervezett bűnözés miatt hozott ítéletek száma. Szerbiának az ügyalapú megközelítésről a szervezetekkel szembeni stratégiára kell áttérnie, és nem az alacsony vagy közepes jelentőségű ügyekre, hanem a nagy és nemzetközi kiterjedésű szervezetek felszámolását és a vagyoni eszközök lefoglalását célzó, nagy horderejű ügyekre kell helyezni a hangsúlyt.

Az **alapvető jogok** érvényre juttatását szolgáló szerbiai jogszabályi és intézményi keret nagyjából működik. Szerbiának azonban biztosítania kell a keret következetes és hatékony végrehajtását. Az emberi jogi intézményeket meg kell erősíteni, a függetlenségüket pedig garantálni kell, többek között a szükséges pénzügyi és emberi erőforrások elkülönítésével.

Ami a **véleménynyilvánítás szabadságát** illeti, a médiastratégiához kapcsolódó cselekvési terv szerinti korlátozott számú intézkedés elfogadása és végrehajtásának megkezdése révén korlátozott haladás történt. Ugyanakkor folytatódtak a magas rangú tisztviselők újságírók elleni verbális támadásai, és továbbra is aggodalomra adnak okot a fenyegetések és az erőszak esetei. A médiaszövetségek többsége 2021 márciusában kilépett az újságírók biztonságával foglalkozó csoportból, többek között a kormánypárt parlamenti frakcióvezetője által az újságírók és a civil társadalom képviselői ellen folytatott gyűlöletbeszédre és lejárató kampányokra hivatkozva. Ezekre a parlamenti verbális támadásokra még a magatartási kódex 2020. decemberi elfogadását követően is sor került. A gyakorlatban még tovább kell erősíteni a véleménynyilvánítás szabadságának akadálytalan gyakorlásához szükséges általános környezetet.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Szerbia elért némi haladást, és mérsékelten felkészült/jól felkészült a **működőképes piacgazdaság megteremtése** terén. A szerb gazdaságot 2020-ban csak enyhe recesszió jellemezte, mivel a Covid19-válság hatását enyhítette a válság előtti erőteljes dinamizmus, a jelentős és időben meghozott költségvetési és monetáris támogatási intézkedések, a gazdaság ágazati szerkezete, valamint a járvány megfékezésére irányuló intézkedések viszonylag alacsony átlagos szigorja. A külső egyensúlyhiány csökkent a válság során, míg a finanszírozását továbbra is teljes mértékben a közvetlen külföldi befektetések beáramlása fedezte. A válság előtt létrejött költségvetési mozgástér lehetővé tette Szerbia számára, hogy 2020-ban és 2021-ben jelentős költségvetési támogatást nyújtson a válság enyhítésére, emellett jelentősen növelje a tőkekiadásokat. A bankszektor stabilitása nem rendült meg, és a hitelezés növekedése erőteljes volt, amit a monetáris lazítás, a hitelmoratóriumok és a likviditásnövelő intézkedések támogattak. A munkaerőpiacon 2020-ban tovább csökkent a munkanélküliség, ami különösen a válság alatti alacsonyabb aktivitási rátát tükrözi.

Némi haladás történt az adóigazgatási reformok és az állami tulajdonban lévő bankok privatizációja terén. A közigazgatás és az állami tulajdonban lévő vállalatok más jelentős strukturális reformjai azonban továbbra is lassan haladtak előre, ezáltal tartósan fennállt a hatékonyság hiánya. A költségvetési politika megszilárdítását célzó költségvetési szabályok szigorítása terén nem történt haladás. A gazdaságon belül továbbra is erőteljes az állam jelenléte, a magánszektor pedig fejletlen, és a jogállamiság hiányosságai – különösen a korrupció és az igazságszolgáltatás hatékonyságának hiánya –, valamint a tisztességes verseny érvényesítésének hiányosságai hátráltatják.

Szerbia elért némi haladást, és mérsékelten felkészült **az EU-n belüli versenyképesszhez és piaci erőkhöz való alkalmazkodás** terén. A gazdaság szerkezete tovább javult, és az EU-val kialakult gazdasági integráció szoros maradt. Az oktatás és képzés minősége és relevanciája azonban a haladás ellenére sem felel meg teljesen a munkaerőpiaci igényeknek. Továbbra is egyre több állami beruházásra került sor azzal a céllal, hogy az éveken át tartó beruházáskorlátozás után kezeljék a súlyos infrastrukturális hiányosságokat. Bár a kis- és középvállalkozások (kkv-k) hitelfelvételi költségei csökkentek, még mindig számos kihívással szembesülnek, beleértve a bizonytalan üzleti környezetet és a tisztességtelen versenyt.

Ami a **jószomszédi kapcsolatokat és a regionális együttműködést** illeti, Szerbia összességében elkötelezett maradt a többi bővítési országgal és a szomszédos uniós tagállamokkal fenntartott kétoldalú kapcsolatok mellett. A Montenegróval fenntartott kapcsolatokat azonban továbbra is feszültség jellemzi. Szerbia általában véve aktívan részt vesz a regionális együttműködésben.

Ami a **Koszovóval fenntartott kapcsolatok normalizálását** illeti, az EU közvetítésével folytatott párbeszéd a 2021. június 15-i és július 19-i magas szintű találkozókkal, valamint három főtárgyalói találkozóval folytatódott. A jelentéstételi időszakban mindkét fél új főtárgyalót és tárgyalócsoportot nevezett ki. Szerbiának további jelentős erőfeszítéseket kell tennie valamennyi korábbi megállapodás végrehajtása terén, és hozzá kell járulnia ahhoz, hogy a normalizációról szóló, átfogó, jogilag kötelező erejű megállapodás jöjjön létre Koszovóval. E megállapodás létrejötte sürgetően szükséges és alapvetően fontos ahhoz, hogy Koszovó és Szerbia tovább tudjon haladni az európai integráció felé.

Ami Szerbiának az **uniós tagsággal járó kötelezettségek vállalására való képességét** illeti, az ország számos területen – különösen az adózás és az energiaügy területén – jelentős munkát végzett az uniós vívmányokkal való harmonizáció területén.

A **belső piac** témaköre kulcsfontosságú ahhoz, hogy Szerbia felkészüljön az uniós belső piac követelményeinek teljesítésére, és nagy jelentőséggel bír a lehetséges korai integrációs intézkedések és a közös regionális piac fejlődése szempontjából. A társasági joggal, a munkavállalók szabad mozgásával, valamint a letelepedés szabadságával és a szolgáltatásnyújtás szabadságával kapcsolatos jogszabályok harmonizációja terén haladás történt. A tőke szabad mozgása, a pénzügyi szolgáltatások, valamint a fogyasztóvédelem és egészségvédelem területén azonban nem történt haladás.

A **versenyképesség és inkluzív növekedés** témaköre szorosan kapcsolódik Szerbia gazdasági reformprogramjához. Az adózás, a szociálpolitika és a foglalkoztatás, az iparpolitika, a tudományos és technológiai fejlődés és az oktatás területén történt haladás. Az adózás, a szociálpolitika és a foglalkoztatás területén Szerbia a tárgyalási nyitókritériumokat is teljesítette. A költségvetési politika megszilárdítását célzó költségvetési szabályok szigorítása területén azonban nem történt haladás.

A **zöld menetrend és a fenntartható konnektivitás** témaköre a Nyugat-Balkánra vonatkozó, Szerbia által 2020 novemberében jóváhagyott zöld menetrend központi eleme, és szorosan kapcsolódik Szerbia gazdasági reformprogramjához és a Bizottság gazdaságélénkítési és beruházási tervéhez. Szerbia teljesítette az energiaügyre vonatkozó tárgyalási nyitókritériumokat. Az ország haladást ért el a közúti közlekedésbiztonság reformja és a vasúti reform területén. Emellett elfogadott egy éghajlatvédelmi jogszabályt, valamint elfogadta a fontos energiaügyi jogszabályokat – többek között a megújuló energiaforrásokról és az energiahatékonyságról szóló új jogszabályokat – tartalmazó csomagot.

Az **erőforrások, a mezőgazdaság és a kohézió** témaköre az uniós strukturális alapokhoz, valamint a jövőbeli uniós tagsággal járó felelősség vállalásához rendelt kapacitás fejlesztéséhez kapcsolódó szakpolitikákat foglalja magában. Ez a témakör a kulcsfontosságú szakpolitikai területek közül néhány olyat is magában foglal, amely elengedhetetlen a fenntartható élelmiszerrendszerek biztosításához, valamint a vidéki közösségek gazdasági fejlődésének és diverzifikációjának támogatásához. Szerbia haladást ért el az élelmiszerbiztonság területén azáltal, hogy személyzetet vett fel a nemzeti referencialaboratóriumokba és halászati cselekvési tervet dolgozott ki, haladást ért el továbbá a pénzügyek és a költségvetés területén a saját források kezelése tekintetében, valamint a regionális politika területén a pénzgazdálkodás tekintetében.

Ami a **külkapcsolatok** témakörét illeti, az EU közös kül- és biztonságpolitikájához kapcsolódó harmonizáció területén Szerbia általános mintázatai nagyjából változatlanok maradtak. Szerbia számos intézkedése ellentétes volt az EU külpolitikai álláspontjaival. A főképviselő által az EU nevében tett, vonatkozó nyilatkozatok és a tanácsi határozatok tekintetében Szerbia harmonizációjának mértéke 2020-ban 56 % volt, de 2021 augusztusára 61 %-ra emelkedett. Szerbia továbbra is részt vett a közös biztonság- és védelempolitika

keretébe tartozó uniós válságkezelési missziókban és műveletekben. A Kereskedelmi Világszervezettel folytatott csatlakozási tárgyalások lezárása tekintetében nem történt konkrét haladás.

Szerbia – aktív és konstruktív szerepvállalása, valamint a szomszédaival és az uniós tagállamokkal folytatott eredményes együttműködése révén – továbbra is jelentősen hozzájárult az EU-ba irányuló vegyes **migrációs** áramlások kezeléséhez. Folytatta továbbá az integrált határigazgatási stratégia és az ahhoz tartozó cselekvési terv hathatós végrehajtását.

Észak-Macedónia

Ami a **politikai kritériumokat** illeti, Észak-Macedónia folytatta a demokrácia és a jogállamiság megerősítésére irányuló törekvéseit, többek között a meglévő fékek és ellensúlyok rendszerének alkalmazásával, valamint a kulcsfontosságú szakpolitikai és jogalkotási kérdésekkel kapcsolatos tájékoztatás révén. Az ország bebizonyította, hogy elkötelezetten kíván eredményeket elérni az „alapkérdések” témakör kulcsfontosságú területein, többek között a „Europe at Home” program és a korrupció elleni küzdelemre vonatkozó „Action Plan 21” elnevezésű cselekvési terv keretei között. A helyhatósági választások első fordulójára október 17-én került sor. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (EBESZ/ODIHR) választási megfigyelő missziót küldött az országba. A jelentéstételi időszakban korlátozott haladás történt az EBESZ/ODIHR és a Velencei Bizottság teljesítetlen ajánlásainak végrehajtása terén. A választási jogszabályok átfogó felülvizsgálatát és a vonatkozó jogszabályok elfogadását még időben és inkluzív módon véglegesíteni kell.

Az ellenzéki pártok továbbra is aktív szerepet vállaltak a parlamentben, és alkalmanként támogatták a legfontosabb uniós vonatkozású jogszabályokat. A parlamenti munkát azonban hátráltatta a politikai polarizáció, amelyet tovább súlyosbított a Covid19-világjárvány, amely időnként hatással volt rendes működésére. Erőfeszítéseket kell tenni a parlament konstruktív politikai párbeszédre szolgáló fórumként betöltött szerepének megerősítésére, különösen az uniós reformprogram tekintetében. A parlament továbbra is ellátta jogalkotási feladatait. Nagy gondot kell fordítani a gyorsított eljárások alkalmazására, amelyeket korlátozni kell a jogszabályok eredményes ellenőrzésének és tanulmányozásának biztosítása érdekében. A parlament továbbra is megfelelő felügyeletet gyakorolt a végrehajtó hatalom felett. A „Jean Monnet párbeszéd”¹ 2020 elején tartott harmadik fordulóján elfogadott, a parlament belső reformjára irányuló javaslatokat még be kell vezetni. A parlament elleni, 2017. április 27-i támadás során erőszakos cselekményeket követő személyek büntetőjogi felelőssége újra megállapítást nyert, többek között elsőfokú ítéletekben. A kormánynak fenn kell tartania a reformok dinamizmusát, és szórványos új kezdeményezések elindítása helyett a meglévő jogi keret végrehajtására kell helyeznie a hangsúlyt. A reformprogram időben történő és érdemi végrehajtása a társadalom egészének folyamatos támogatását igényli. Az etnikumok közötti kapcsolatok stabilak maradtak, és folytatódott az ohridi keretmegállapodás végrehajtása.

A civil társadalmi szervezetek továbbra is aktívak voltak, és fontos szerepet töltenek be a reformfolyamatban. Fokozottabban törekedni kell a civil társadalommal folytatott időszerűbb, érdemibb és átláthatóbb konzultációs folyamat biztosítására. A Covid19-válságból való kilábalás során felmerült kihívásokkal összefüggésben a kormányzati és nem kormányzati

¹ Az Európai Parlament által Észak-Macedónia parlamentjével 2018-ban kezdeményezett „Jean Monnet párbeszéd” célja a politikai pártok közötti bizalomépítés, valamint a demokratikus kultúra és a parlamenti gyakorlatok erősítése.

szereplőknek hosszú távú partnerségeket kell kiépíteniük és meg kell erősíteniük a meglévő együttműködést.

Majdnem lezárult a hírszerzési ágazat reformja, amelynek eredményeként új struktúrák létrehozása zajlik, és folyamatban van a jogi keret kialakítása. Az országnak meg kell erősítenie a hírszerzési szolgálatok parlamenti felügyeletének kapacitását.

Észak-Macedónia a közigazgatási reformja területén mérsékelt felkészültséget mutat. Az államigazgatás horizontális funkcionális felülvizsgálatának véglegesítése terén történt **némi haladás**. Fontos, hogy a horizontális funkcionális felülvizsgálatot a kormány elfogadja. Ajánlásokat fogalmaztak meg az államigazgatási szervek új szervezeti felépítésére vonatkozóan, az elszámoltathatósági láncok javítása mellett. Ezeknek az ajánlásoknak be kell épülniük a vonatkozó jogszabályokba, amelyeket el kell fogadni és végre kell hajtani. Észak-Macedónia jelenleg felülvizsgálja az emberierőforrás-gazdálkodásra vonatkozó jogszabályi keretét, nevezetesen a köztisztviselőről szóló törvényt és a közalkalmazottakról szóló törvényt, és a felső vezetésről szóló új törvényt vezet be. Az új keretnek javítania kell az emberierőforrás-gazdálkodást a közigazgatás egészében, emellett hozzá fog járulni az érdemeken alapuló munkaerő-felvétel és szakmai előmenetel, valamint a felmentések fokozottabb tiszteletben tartásának biztosításához, többek között felső vezetői szinten is. A közigazgatási reformstratégiának és az államháztartási gazdálkodás reformprogramjának a végrehajtására vonatkozó nyomonkövetési jelentések előterjesztésére sor került. A korrupció megelőzésével foglalkozó állami bizottság továbbra is foglalkozott az állami alkalmazottak felvételi eljárásában, valamint a felügyelőbizottsági és igazgatótanácsi tagok kinevezési folyamatában tapasztalható állítólagos nepotizmus, haverszellem és politikai befolyás eseteivel. Megállapításait és ajánlásait az érintett intézményeknek szisztematikusan nyomon kell követniük.

Észak-Macedónia **igazságszolgáltatási rendszere** bizonyos felkészültségi szintet ért el/mérsékelt felkészült. Némi haladás történt az igazságügyi reformstratégia végrehajtása terén, így fokozottabban figyelembe vették a Velencei Bizottság és a rendszerszerű jogállamisági problémákkal foglalkozó vezető szakértői csoport ajánlásait. További erőfeszítéseket kell tenni az igazságügyi reformstratégiára vonatkozó aktualizált cselekvési terv, valamint a bírói karra és az ügyészségre vonatkozó emberierőforrás-stratégiák szisztematikus végrehajtásának biztosítására. Az igazságszolgáltatási intézmények továbbra is alkalmazzák a bírák és az ügyészek kinevezésére, szakmai előmenetelére, fegyelmi eljárásaira és felmentésére vonatkozó új szabályokat. Az Ügyészi Tanácsról szóló felülvizsgált törvény végrehajtási jogszabályainak többségét elfogadták. A Bírói Tanács és az Ügyészi Tanács reformjával kapcsolatos jogi keret és stratégiai tervek végrehajtásának folytatása fontos. A Bírói és Ügyészi Akadémiáról szóló új törvénytervezetnek meg kellene tartania az Akadémiát a bírói karba és az ügyészségbe való bekerülés kizárólagos belépési pontjaként, és biztosítania kell az e szakmákhoz való tisztességes és átlátható hozzáférést.

Észak-Macedónia bizonyos szinten felkészült/mérsékelt felkészült a **korrupció megelőzése és a korrupció elleni küzdelem** területén. Történt némi haladás, mivel az ország folytatta több – köztük magas szinten elkövetett – korrupciós ügyben a nyomozás, a büntetőeljárás alá vonás és a tárgyalás tekintetében elért eredményeinek megszilárdítását, valamint megerősítette intézményi keretét, különösen a korrupció megelőzésével foglalkozó állami bizottságot és a szervezett bűnözéssel és korrupcióval foglalkozó ügyészt. A parlament 2021 áprilisában elfogadta a korrupció és az összeférhetlenség megelőzésére irányuló, a 2021–2025-ös időszakra vonatkozó nemzeti stratégiát és az ahhoz kapcsolódó cselekvési tervet, amelyek megerősítik az ország elkötelezettségét a korrupció megelőzése és a korrupciós magatartás szankcionálása iránt. A korábbi Különleges Ügyészség által indított ügyek előbbre

haladtak, ezáltal elszámoltathatóvá váltak a jogellenes telefonlehallgatások. Számos ügyben elsőfokú ítélet született, és a korábbi Különleges Ügyészség nyomozati anyagai alapján új ügyek indultak. A korrupció megelőzésével foglalkozó állami bizottság proaktívan járt el a korrupció megelőzésében, és több ügyet indított, többek között magas rangú tisztviselők ellen is. Az állami bizottság új hivatali helyiségeket kapott. Mindazonáltal folytatni kell a működésének javítására irányuló törekvéseket, különösen a szakértői személyzet felvételére szánt többletfinanszírozás elkülönítésével.

Az ország bizonyos felkészültségi szintet ért el **a szervezett bűnözés elleni küzdelem** területén. A jogszabályi keret nagyrészt összhangban van az európai normákkal, és folytatni kell a szervezett bűnözés elleni stratégiák végrehajtására irányuló törekvéseket. Operatív szinten történt némi haladás, de többet kell tenni annak érdekében, hogy a bűnüldöző hatóságok eredményesebben tudjanak fellépni bizonyos bűncselekményformákkal, így a pénzmosással és a pénzügyi bűncselekményekkel szemben. A szervezett bűnözés elleni küzdelemben részt vevő összes érdekelt fél számára továbbra is rendkívül fontos a koordináció.

Történt némi előrelépés **a terrorizmus elleni küzdelem és az erőszakos szélsőségeség megelőzése/leküzdése** terén, összhangban a Nyugat-Balkánra vonatkozó, a terrorizmus elleni küzdelemről szóló közös cselekvési tervben és a kétoldalú végrehajtási megállapodásban meghatározott célkitűzésekkel. Az erőszakos szélsőségeség és a radikalizálódás megelőzésére vonatkozóan meghatározott prioritások végrehajtása érdekében 2020 júniusában elfogadásra került a visszatérő külföldi harcosok és családtagjaik visszailleszkedését, társadalomba való újrabeilleszkedését és rehabilitációját célzó nemzeti terv.

Az **alapvető jogok** védelmére vonatkozó jogi keret nagyjából összhangban van az európai normákkal. Érvényben van a megkülönböztetés megelőzéséről és a megkülönböztetéssel szembeni védelemről szóló törvény, valamint működik a megkülönböztetés megelőzésével és a megkülönböztetéssel szembeni védelemmel foglalkozó bizottság. Az intézményi kitagolást célzó folyamatban valódi haladás történt, és szinte minden érintett gyermeket közösségi gondozásba helyeztek át. A Munkaügyi és Szociális Minisztérium pénzeszközöket fordít közérdekű munkára, többek között a nemi alapú erőszak áldozatainak támogatására. Jelentős haladás történt a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak megelőzéséről és az azzal szembeni védelemről szóló törvény elfogadása terén, a pártok egységes támogatásával. Javulás figyelhető meg a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítése és a nők jogai tekintetében, bár a nők a világjárvány által leginkább érintett csoportok közé tartoznak. Az európai és nemzetközi emberi jogi szervek ajánlásait teljeskörűen és haladéktalanul végre kell hajtani, különösen a fogva tartottakkal és az elítéltekkel való bánásmód tekintetében. Fontos továbbá, hogy az ország fokozottabban alkalmazza a gyűlöletbeszédre vonatkozó jogszabályokat és az Isztambuli Egyezmény rendelkezéseinek végrehajtását célzó nemzeti cselekvési tervet. A rendőrség feletti polgári külső felügyeleti mechanizmus nem működik teljes mértékben, és a valóban független nyomozók hiánya akadályozza a rendőrség büntetlenségének és az eredményes bűnüldözésnek a kezelésére irányuló erőfeszítéseket. Az országnak továbbra is javítania kell a börtönökben kialakult helyzetet és még több alternatívát kell biztosítania az őrizet helyett.

Észak-Macedónia bizonyos szintű felkészültséget ért el/mérsékelten felkészült a **véleménynyilvánítás szabadsága** területén. Összességében korlátozott haladás történt a jelentéstételi időszakban. Az általános háttér kedvező a médiaszabadság szempontjából, és lehetővé teszi a kritikus médiatudósításokat, bár a Covid19-válság során fokozódtak a feszültségek. Folytatni kell az önszabályozási törekvéseket, és azokat konkrét eredményeknek kell követniük az újságírás szakmai színvonalának javításához. Az állami intézmények és a politikai pártok médiareklámjai tekintetében nagyobb átláthatóságot kell biztosítani. A

hatóságoknak több erőfeszítést kell tenniük a közszolgálati műsorszolgáltató megreformálására, biztosítva annak függetlenségét és pénzügyi fenntarthatóságát. A közszolgálati műsorszolgáltató ötéves fejlesztési stratégiát fogadott el, a reformfolyamatot azonban hátráltatja, hogy késik a tagok kinevezése az irányítótanácsban, valamint az Audio- és Audiovizuális Médiaszolgáltatások Hivatalának tanácsában. A Covid19-válság jelentős gazdasági hatást gyakorolt a médiaágazatra, különösen a regionális és a helyi szereplőkre. A segélycsomag kiterjedt a médiaorgánumokra, de az újságírók munkavállalói jogaival még foglalkozni kell.

Ami a **regionális együttműködést** illeti, az ország továbbra is jó viszonyt ápolt a többi bővítési országgal, és továbbra is aktívan részt vett regionális kezdeményezésekben. A meglévő kétoldalú megállapodásokat – többek között az Észak-Macedónia és Görögország közötti preszpa-tavi megállapodást, valamint a barátságról, a jószomszédi viszonyról és az együttműködésről szóló, Bulgáriával kötött szerződést – minden félnek továbbra is jóhiszeműen végre kell hajtania.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Észak-Macedónia elért némi haladást, és jól felkészült a működőképes piacgazdaság megteremtése terén. A világjárvány által súlyosan érintett gazdaság 2020-ban recesszióba süllyedt. 2021 tavaszán fokozatos fellendülés kezdődött. A kormány határozott költségvetési válaszlépéseket hajtott végre annak érdekében, hogy enyhítse a válság háztartásokra és vállalkozásokra gyakorolt hatását. A költségvetési hiány 2020-ban a GDP 8,2 %-ára nőtt, az államadósság szintje pedig drasztikusan, a GDP 60,2 %-ára emelkedett, mivel a pótlólagos finanszírozási igényeket ki kellett elégíteni. A tőkekiadásokat a költségvetés felülvizsgálata során csökkentették annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a válsággal kapcsolatos átcsoportosítások kifizetését, ennek ellenére továbbra sem használták fel a költségvetés jelentős részét. A hatóságok további intézkedéseket hoztak a költségvetés átláthatóságának javítása érdekében, bár az állami támogatások teljes mértékben működőképes nyilvántartását még ki kell fejleszteni. Csekély mértékű haladás történt a bevételek mozgósítása és beszedése, valamint az állami beruházások irányítása terén, többek között a köz- és magánszféra közötti partnerségek erősebb keretrendszeré révén. A költségvetésről szóló, új organikus törvényt, amely várhatóan jelentősen javítani fogja a költségvetési irányítást, a parlamentnek még el kell fogadnia, és a végrehajtása késik. A szabályozás lazításának köszönhetően a pénzügyi szektor továbbra is erős maradt, a magánszektornak való hitelezés pedig állandósult. Az üzleti környezetben továbbra is akadályt jelentett az informális gazdaság jelentős mérete.

Észak-Macedónia elért némi haladást a múlt évi ajánlások végrehajtása terén, és mérsékelten felkészült az Unión belüli versenyképesszhez és piaci erőkhöz való alkalmazkodás terén. A kereskedelem és a beruházások területén az EU-val való integráció a világjárvány idején is állandósult. A kereskedelem, valamint a feldolgozóipari termelés szintjét és szerkezetét a lezárások és az ellátási lánc zavarai belföldön és a kereskedelmi partnerországokban egyaránt befolyásolták. Az ipar szerkezete folyamatosan javul. A munkatermelékenység és az áralapú versenyképesség 2020. évi romlása nagymértékben tükrözi a világjárvány gazdasági hatását, valamint a munkahelyek megtartását célzó kormányzati intézkedéseket. A szakképzési tantervek javultak. A potenciális növekedést mindazonáltal korlátozza a szakemberhiány, ami az oktatási tantervek hiányosságait, a tőkeberuházási hiányosságokat és a hazai vállalkozásoknak a globális ellátási láncokba való korlátozott integrációját tükrözi. A gazdaság digitalizálása halad.

Ami Észak-Macedóniának a tagsággal járó kötelezettségek vállalására való képességét illeti, az ország mérsékelten felkészült a **belső piacra vonatkozó 2. témakörhöz** tartozó területek többségén, nevezetesen az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása, a szellemi

tulajdon és a versenypolitika területén. Az ország ugyanakkor jól felkészült a társasági jog területén, bár a munkavállalók szabad mozgása tekintetében még mindig korai szakaszban van. A jelentéstételi időszakban Észak-Macedónia korlátozott mértékben ért el haladást, illetve egyáltalán nem ért el haladást minden területen, kivételt képez a tőke szabad mozgása, a társasági jog és a szellemi tulajdon területe, ahol elért némi haladást. A következő évben összességében jobban kell haladnia az e témakörhöz tartozó területeken, mivel ez a témakör fontos abból a szempontból, hogy Észak-Macedónia felkészüljön az uniós belső piac követelményeinek teljesítésére, valamint fontos a közös regionális piac fejlesztése szempontjából.

Észak-Macedónia összességében mérsékelten felkészült a versenyképességre és az inkluzív növekedésre vonatkozó 3. témakörhöz tartozó területek többségén, többek között az információs társadalom és média, az adózás, a vállalkozás- és iparpolitika, az oktatás és kultúra, valamint a gazdaság- és monetáris politika területén. További erőfeszítésekre van azonban szükség ahhoz, hogy ezeken a területeken magasabb szintű legyen a felkészültség. Észak-Macedónia jól felkészült a tudomány és kutatás, valamint a vámunió területén. A legtöbb területen történt némi haladás. További erőfeszítésekre van szükség, különösen azokon a területeken, ahol korlátozott haladás történt, például az információs társadalom és média, a tudomány és kutatás, valamint az oktatás és kultúra területén.

Ami a **zöld menetrendre és a fenntartható konnektivitásra vonatkozó 4. témakört** illeti, Észak-Macedónia jól felkészült a transzeurópai hálózatok területén. Mérsékelten felkészült a közlekedéspolitika és az energiaügy területén, és bizonyos felkészültségi szintet ért el a környezetvédelem és éghajlatváltozás területén. Észak-Macedónia aktívan részt vesz a Közlekedési Közösség és az Energiaközösség ülésein. Kiemelkedő szinten megfelel az Energiaközösségről szóló szerződésnek, különösen a villamos energia tekintetében. Valamennyi nyugat-balkáni országhoz hasonlóan Észak-Macedónia is jóváhagyta a Nyugat-Balkánra vonatkozó zöld menetrendet a 2020. decemberi szófiai csúcstalálkozón. Ebben az évben némi haladás történt az energiaágazatban, különösen a nemzeti energia- és klímaterv elfogadása terén elért haladásnak köszönhetően. Korlátozott haladás történt azonban a közlekedés, valamint a környezetvédelem és éghajlatváltozás területén. Az országnak jelentősen fokoznia kell a 14. és 27. fejezetben szereplő uniós vívmányok megfelelő végrehajtására irányuló törekvéseit. Ezek a törekvések hatékonyabbá teszik a gazdaságélénkítési és beruházási tervet, és felgyorsítják a Nyugat-Balkánra vonatkozó zöld menetrend végrehajtását. A közigazgatási kapacitásokat minden ágazatban meg kell erősíteni. Ezen túlmenően az ezen ágazatokon belüli stratégiáknak, cselekvési terveknek és jogszabályoknak összhangban kell lenniük a zöld menetrend elveivel és prioritásaival, és biztosítaniuk kell a releváns ágazati dokumentumok közötti összhangot. Észak-Macedónia mérsékelten felkészült **az erőforrásokra, a mezőgazdaságra és a kohézióra vonatkozó 5. témakörhöz** tartozó területek többségén. Jól felkészült az élelmiszer-biztonság, valamint az állat- és növényegészségügyi politika területén, és a pénzügyi és költségvetési rendelkezésekre való felkészülés korai szakaszában van. A jelentéstételi időszakban jelentős haladás történt az élelmiszer-biztonság, valamint az állat- és növényegészségügyi² politika területén, és némi haladás történt a mezőgazdaság és vidékfejlesztés területén. További erőfeszítésekre van azonban szükség, különösen azokon a területeken, ahol korlátozott haladás történt vagy egyáltalán nem történt haladás, mint például a halászat, a regionális politika és a strukturális eszközök koordinációja, valamint a pénzügyi és költségvetési rendelkezések tekintetében.

² A növénybetegségek – különösen a mezőgazdasági kultúrák betegsége – elleni védekezésre irányuló intézkedések.

Észak-Macedónia mérsékelten felkészült a **külkapcsolatokra vonatkozó 6. témakörhöz** tartozó területeken, és némi haladást ért el a jelentéstételi időszakban. Észak-Macedónia a közös kereskedelempolitikájában folytatta az álláspontjainak összehangolására és kereskedelempolitikáinak az EU kereskedelempolitikáival való szoros harmonizációjára irányuló erőfeszítéseit, többek között a WTO-n belül is. A fejlesztéspolitika és a humanitárius segítségnyújtás területén azonban nem történt haladás. Észak-Macedónia mérsékelten felkészült a közös kül-, biztonság- és védelempolitika területén. Az ország 96 %-ra növelte az EU közös kül- és biztonságpolitikájával való harmonizációjának mértékét, és fokozottabban részt vett az uniós válságkezelési missziókban és műveletekben.

Észak-Macedónia továbbra is a migrációs mozgás egyik fő tranzitútvonalát képezi. Az ország továbbra is aktív és konstruktív szerepet tölt be a **vegyes migrációs áramlások** kezelésében. Hatékonyan együttműködik a szomszédos országokkal és uniós tagállamokkal, többek között az uniós tagállamok által a helyszínre kiküldött határőrökkel. Észak-Macedónia továbbra is erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy az országban tartózkodó összes migráns számára biztosítsa az alapvető életkörülményeket és szolgáltatásokat. A migránsok nyilvántartásba vétele és megfelelő, a védelem iránti igényeket is figyelembe vevő profilalkotása terén javulás mutatkozik, de ezeket szisztematikusabban kellene végezni. Az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex) készenléti alakulatának az országban való bevetését lehetővé tevő, jogállásról szóló megállapodás aláírására egy kétoldalú kérdés miatt nem került még sor. Az országnak módszeresebb megközelítést kell alkalmaznia a migránssempészség elleni küzdelemben.

Albánia

Ami a **politikai kritériumokat** illeti, 2021. április 25-én általános választásokat tartottak a pártok közötti 2020. június 5-i megállapodást követően, amely – az EBESZ/ODIHR ajánlásaival összhangban – kiterjedt választási reformhoz vezetett. A szavazók elektronikus azonosítását a szavazóhelyiségek 97 %-ában valósították meg, míg Tiranában 32 szavazóhelyiségben sikeresen tesztelték az e-szavazást és az e-szavazatszámlálást. Az EBESZ/ODIHR végleges értékelése megállapította, hogy a választásokat általában véve jól megszervezték. Az új választási igazgatás a legtöbb érdekelt fél bizalmát elnyerte. Továbbra is felmerültek aggályok az állami források hűtlen kezelésével, illetve a hivatali feladatkörökkel való visszaéléssel, a szavazatvásárlásra vonatkozó állításokkal, valamint az állampolgárok politikai preferenciáira vonatkozó érzékeny személyes adatok kiszivárogtatásával kapcsolatban. Ezekben az ügyekben jelenleg vizsgálat folyik. A parlament a világjárvány miatt bevezetett korlátozások közepette folytatta munkáját. Ami az uniós vonatkozású reformokat illeti, a parlament számos fontos jogszabályt fogadott el olyan területeken, mint a menekültügy, a népszámlálás és az igazságszolgáltatás hatékonysága. A jelentéstételi időszakban a kormány a Covid19-világjárvány negatív társadalmi és gazdasági hatásainak kezelése jelentette kihívás ellenére továbbra is hangsúlyt fektetett az ország európai integrációjához szükséges reformokra. Az új jogalkotási ciklusban a többségnek és az ellenzéknek javítania kell a politikai párbeszédet, és együtt kell működnie a társadalom minden részével az uniós reformprogram és a csatlakozási tárgyalások előbbre mozdítása érdekében. A közigazgatáson belüli koordinációt javítani kell, különösen az uniós integráció tekintetében. A területi közigazgatási reformot a szélesebb körű decentralizációs menetrend részeként jobban meg kell szilárdítani. Erre különösen azért van szükség, hogy garantálható legyen a helyi költségvetési autonómia, és az önkormányzatok minőségi közszolgáltatásokat nyújthassanak. Korlátozott haladás történt a civil társadalom támogató környezetének megteremtésére vonatkozó ütemterv végrehajtása terén. Az albán civil társadalom

mindazonáltal támogatást és szolgáltatásokat tudott nyújtani a Covid19-világjárvány által érintett legkiszolgáltatottabb személyek számára.

Albánia a **közigazgatási** reformját illetően mérsékelt felkészültségi szintet mutat. Némi haladás történt a szabályozási hatásvizsgálatok végrehajtásához rendelt szakminisztériumi kapacitás kiépítése, a nyilvános konzultációkra vonatkozó iránymutatások elfogadása, az integrált tervezéshez tartozó informatikai rendszerek létrehozása, a nemzeti európai integrációs terv végrehajtási arányának növelése, az e-szolgáltatások számának növelése, valamint a bérszámfejtési rendszer automatizálását célzó tesztelési szakasz lezárása területén. A 2015–2022-es időszakra vonatkozó közigazgatási reform és a 2014–2022-es időszakra vonatkozó államháztartási gazdálkodási reformstratégiák végrehajtása a világjárvány hatása ellenére folytatódott.

Albánia **igazságszolgáltatási rendszere** szintén mérsékelt felkészült. Albánia folytatta az átfogó igazságügyi reform végrehajtását, ami megfelelő haladást eredményezett. Az Alkotmánybíróság három új bírójának kinevezésével 2020 végén különösen fontos mérföldkőhöz érkezett az ország. Mivel hét bíró hivatalban van, az Alkotmánybíróság visszaszerezte a plenáris ülések legalább hat taggal történő megtartásához szükséges határozatképességét, így teljes mértékben működőképes volt, és *így eleget tesz az első kormányközi konferencia ehhez kapcsolódóan teljesítendő feltételének, amely ezzel újra teljesül.* Az Alkotmánybíróság megkezdte feladatköreinek teljes körű ellátását, többek között azáltal, hogy határozatot hozott az állami intézmények közötti, az adott hatáskörökre vonatkozó alkotmányos vitákról. A legfelsőbb bírósági kinevezések tekintetében is folytatódott a haladás. A Legfelsőbb Bíróság 2020 márciusában visszaszerezte a határozatképességéhez szükséges létszámot. Azzal, hogy a Bírói Főtanács 2021 márciusában és júliusában hat új bírát előléptetett, létszáma elérte a kilenc hivatalban lévő bírát, ezáltal teljes mértékben működőképes – *ez az első kormányközi konferencia feltétele, amely továbbra is teljesül.* A Legfelsőbb Bíróságon további kinevezések várhatók. A parlament tíz törvényhez fogadott el módosítást azzal a céllal, hogy hatékonyabbá tegye az igazságszolgáltatási rendszert, valamint megerősítse a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelemhez rendelt kapacitását.

A teljes bírói és ügyészi kar ideiglenes újraértékelése (**átvilágítási folyamata**) határozottan haladt előre, és továbbra is kézzelfogható eredményeket hozott – *ez az első kormányközi konferencia feltétele, amely továbbra is teljesül.* Az Európai Bizottság égisze alatt megkezdett nemzetközi nyomkövetési művelet továbbra is ellátta a folyamat felügyeletét. 2021. szeptember 15-ig az átvilágítást végző intézmények 437 ügyet zártak le első fokon, beleértve az összes kiemelt ügyiratot is. A 437 határozat közül 298 jogerős (azaz fellebbezést követően). Összességében az eddig feldolgozott átvilágítási ügyek 62 %-a vezetett felmentésekhez és munkaviszony-megszüntetésekhez, többnyire az értékelt személyek lemondása miatt. Az átvilágítást végző intézmények várhatóan továbbra is az ügyészséghez fordulnak majd minden olyan esetben, amikor bűncselekményre utaló jelek merülnek fel.

Működik a **korrupció és szervezett bűnözés elleni küzdelemre szakosodott struktúra (SPAK)**, amely a **Különleges Ügyészséget** és a **Nemzeti Nyomozóirodát** foglalja magában – *ez az első kormányközi konferencia feltétele, amely továbbra is teljesül.* Míg a 2021. évi költségvetés 20 ügyész kinevezését irányozza elő, a Különleges Ügyészség létszáma elérte az első célként kitűzött – a legfőbb ügyésszel együtt – 15 ügyészt. A Nemzeti Nyomozóiroda nyomozóinak felvételére irányuló első forduló eredményeként 28 nyomozó kinevezésére került sor, akik intenzív képzési programot követően jelenleg már dolgoznak. 2021 áprilisában további 32 nyomozó felvételére irányuló második forduló indult, amely várhatóan az év vége előtt lezárul.

Albánia bizonyos szintű felkészültséget ért el a **korruptió elleni küzdelem** területén. Némi haladást ért el a korruptió elleni küzdelem megerősítése területén – *ez az első kormányközi konferencia feltétele, amely továbbra is teljesül.* A korruptió elleni ágazatközi stratégia végrehajtása összességében jó úton halad. Bár a bírói kar tagjainak átvilágítása közigazgatási folyamat, eredményes a korruptió elleni küzdelemben, mivel az átvilágítás következtében felmentett bírakat és ügyészeket bíróság elé állítják. Albánia további erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy stabil eredményeket mutasson fel a korruptió elleni küzdelem területén, bár ez továbbra is olyan célkitűzés, amely politikai akaratot, valamint további strukturált és következetes intézkedéseket tesz szükségessé. Magas rangú tisztviselőket érintő ügyekben továbbra is kevés ítéletet hirdetnek, ami elősegíti a büntetlenség kultúráját az állam magasabb szintjein. A korruptió elleni küzdelemre szakosodott struktúráknak (SPAK, valamint a korruptós és szervezett bűnözési ügyeket vizsgáló bíróságok) jelentősen meg kell erősíteniük az országnak a korruptió kivizsgálásához és büntetőeljárás alá vonásához rendelt általános kapacitását. Összességében a korruptió a közélet és az üzleti élet számos területén elterjedt, és továbbra is komoly aggodalomra okot adó probléma.

Albánia bizonyos felkészültségi szintet ért el a **szervezett bűnözés elleni küzdelem** területén. Jól haladt a múlt évi ajánlások teljesítése terén. Kézzelfogható eredményeket ért el a szervezett bűnözés elleni küzdelem területén, többek között az uniós tagállamokkal és az Európával folytatott együttműködés fokozása révén – *ez az első kormányközi konferencia feltétele, amely továbbra is teljesül.* Az ország az év során folytatta a Pénzügyi Akció Munkacsoport (FATF) cselekvési tervének végrehajtását annak érdekében, hogy javítsa a hatékonyságot a pénzmosás elleni küzdelem, valamint a bűnszervezetekkel szembeni fellépési kapacitásának növelését célzó ideiglenes megelőző intézkedésekből álló csomag („A törvény ereje” művelet) végrehajtása területén. A minőségi információk cseréje és a nemzetközi partnerek bevonásával folytatott közös rendőrségi műveletek még intenzívebbé váltak. Albánia továbbra is bizonyította a kábítószer-előállítás és -kereskedelem elleni küzdelem iránti elkötelezettségét, mivel az uniós tagállamok bűnüldöző hatóságai folytatták a légi megfigyelést. A szervezett bűnözés és a korruptió elleni új, speciális rendszer lehetővé teszi a rendőrség és az ügyészség közötti megerősített együttműködést. A büntetőeljárások mellett módszeresen pénzügyi nyomozásokat kell végezni. Folytatni kell a büntetőeljárások és a jogerős ítéletek számának növelésére irányuló erőfeszítéseket, különösen magas szinten. Albánia 2020 decemberében új nemzeti szintű ágazatközi **terrorizmusellenes stratégiát** és cselekvési tervet fogadott el, és nagyon jól haladt az EU-val kötött, a Nyugat-Balkánra vonatkozó, a terrorizmus elleni küzdelemről szóló közös cselekvési terv alkalmazásáról szóló kétoldalú megállapodás végrehajtása terén. A kiberbűnözéssel, az emberkereskedelemmel és a pénzmosással kapcsolatos ügyek kezelése érdekében több erőfeszítést kell tenni.

Ami az **alapvető jogokat** illeti, Albánia eleget tesz a nemzetközi emberi jogi eszközöknek, és az alapvető jogok védelmével kapcsolatos nemzetközi egyezmények többségét megerősítette. Albánia erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy teljesítse az e jogi eszközök szerinti kötelezettségeit. Ami a nemzeti kisebbségek védelméről szóló 2017. évi kerettörvényhez kapcsolódó, fennmaradó végrehajtási jogszabály elfogadását illeti, Albánia 2020 decemberében újabb, a kisebbségi oktatásról szóló rendeletet fogadott el, ezzel nyolcra emelkedett az elfogadott rendeletek száma. A fennmaradó végrehajtási jogszabályokat, többek között az önmeghatározásra és a kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó jogszabályokat még el kell fogadni. Folyik a munka a földművelési ágazat átfogó reformjának végrehajtása és a tulajdonjogok megszilárdítása érdekében. Elfogadták a népszámlálásról szóló törvényt. Albánia bizonyos szintű felkészültséget ért el/mérsékelt felkészült a **véleménynyilvánítás szabadsága** területén. A jelentéstételi időszakban nem történt haladás. Az újságírók elleni verbális támadásokkal, lejárató kampányokkal és megfélemlítéssel jellemzett légkör nem

javult. A Covid19-válság alatt és a parlamenti választásokkal összefüggésben fokozódtak a politikai szereplők és az újságírók közötti feszültségek. Az újságírók elleni állítólagos támadások nem vezettek jogerős ítéletekhez. Biztosítani kell az internetes média önszabályozását. Intézkedéseket kell hozni a szabályozó hatóság teljes mértékben működőképessé tétele érdekében, a hatóság függetlenségét és legitimitását biztosító módon. A közszolgálati műsorszolgáltató függetlenségét, szakmai színvonalát és pénzügyi fenntarthatóságát javítani kell. A Velencei Bizottság kedvezőtlen véleménye, valamint az internetes média szabályozását és a rágalmozás egyes vonatkozásainak szabályozását célzó médiatörvény-módosítási tervezettel kapcsolatos számos kritika nyomán a kormányzó többség képviselői nyilvánosan elkötelezték magukat annak biztosítása mellett, hogy a médiára vonatkozó új jogszabályok összhangban legyenek a Velencei Bizottság ajánlásaival, és azokról konzultáció folyjon a médiaszervezetekkel. A kormány újra megvizsgálta az ügyet, és az országgyűlés nem tért vissza a kérdésre. Az április 25-i választások eredményeként létrejött parlamentnek és kormánynak támogatnia kell azt a kötelezettségvállalást, hogy a médiatörvény esetleges módosításai összhangban legyenek a Velencei Bizottság véleményével, és azokról megfelelő konzultációk folyjanak.

Ami a **nemek közötti egyenlőséget** illeti, a 2016–2020-as időszakra szóló, a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó nemzeti stratégia és cselekvési terv végrehajtását tartós finanszírozási hiány akadályozta. 2021 júniusában sor került a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó, a 2021–2030-as időszakra szóló új stratégia elfogadására. Albániának törekednie kell arra is, hogy megfelelő állami finanszírozást biztosítson a stratégia központi és helyi szintű végrehajtásához. Törekednie kell annak biztosítására is, hogy valamennyi központi és helyi szintű nemzeti stratégiában általánosan érvényesüljön a nemek közötti egyenlőség, és a nemek közötti egyenlőség szempontját érvényesítő költségvetés-tervezést alkalmazzanak.

Ami a **migrációt** illeti, a migrációra vonatkozó jogi keretet Albánia nagyrészt harmonizálta az uniós vívmányokkal, de azt a közelmúltbeli fejleményekkel összhangban naprakésszé kell tenni. Albánia 2021 februárjában új menekültügyi törvényt fogadott el. 2020-ban sor került az integrált határigazgatásra vonatkozó stratégia és a diaszpórára vonatkozó stratégia elfogadására. Folytatódott a 2019–2022-es időszakra szóló nemzeti migrációs stratégia és cselekvési terv végrehajtása, amely egyértelmű keretet biztosít a migrációs áramlások kezeléséhez és koordinálásához, ezenkívül a Bizottság négy nyomunkövetési jelentést adott ki. A 2020. március és május közötti határlezárás ellenére Albániában továbbra is növekedett az irreguláris migránsok főként Görögország felőli beáramlása, akik más uniós országok felé tartva néhány nap múlva elhagyták Albániát. Az Albániában feltartóztatott irreguláris migránsok száma 2020-ban 13 %-kal nőtt 2019-hez képest.

Az Eurostat adatai szerint az uniós tagállamokban **menedékjog iránti kérelmet benyújtó albán állampolgárok** száma 2019-hez képest 2020-ban 66 %-kal – 20 415-ről 6 935 kérelemre – csökkent. A Covid19-világjárvány jelentős mértékben hozzájárult ehhez a drasztikus visszaeséshez, de megjegyezhető, hogy a világ többi részéről benyújtott, uniós menedékjog iránti kérelmek átlagos csökkenése sokkal kisebb mértékű (–33 %). Az elismerő menekültügyi határozatok aránya 2020-ban mintegy 4,4 % volt, szemben a 2019. évi 5,3 %-kal. A leginkább érintett tagállamban 2017-ben regisztrált rekordmennyiségű kérelem óta a kérelmek száma a 2017. évi 12 130-ról 2020-ban 2 985-re csökkent. Három albán rendőrségi összekötő tisztviselő az Európai Unióban teljesít kiküldetést, egy uniós összekötő tisztviselő pedig Tiranában dolgozik a kiléptetési ellenőrzések segítése céljából. Az uniós tagállamokhoz és a schengeni társult országokhoz megalapozatlan menedékjog iránti kérelmet benyújtó albán állampolgárok kérdésében az albán hatóságoknak továbbra is jelentős erőfeszítéseket kell tenniük. A tájékoztató kampányok mellett folytatódott az alapos határellenőrzés, a vízummentes rendszer szerinti jogokra és kötelezettségekre vonatkozó figyelemfelkeltés, a

kiváltó okok feltárása és kezelése, valamint a leginkább érintett országokkal folytatott párbeszéd és együttműködés. A Bizottság a vízumliberalizációt követő ellenőrzési mechanizmus keretében nagyon szorosan figyelemmel kíséri a tendenciát.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Albánia elért némi haladást, és mérsékelten felkészült a működőképes piacgazdaság megteremtése tekintetében. A 2019. novemberi földrengés és a Covid19-világjárvány okozta kettős sokkhatás miatt a GDP 2020-ban csökkent, bár az eredetileg vártnál kisebb mértékben. A világjárványhoz kapcsolódó belföldi lezárások és a nemzetközi utazási korlátozások jelentős veszteségeket okoztak a turizmusnak és a feldolgozóipari ágazatnak, de a gazdaság fellendülése az év második felében elindult. A korlátozott költségvetési és monetáris politikai mozgástér keretein belül a kormány és a központi bank gyors és megfelelő intézkedéseket hozott a vállalkozások, a háztartások és az egészségügyi ágazat támogatása érdekében. Ez enyhítette a munkaerőpiacra kifejtett hatást, és fenntartotta a makrogazdasági és pénzügyi szektor stabilitását. Ezenkívül növelte az államadósság és az államháztartási hiány arányát, és sebezhetőbbé tette az országot a külső sokkhatásokkal szemben. A kettős sokkhatás kezelése megterhelte a közigazgatás kapacitását, de jórészt fenntartotta az ügymenet-folytonosságot, emellett a legtöbb folyamatban lévő reformmal és jogalkotási kezdeményezéssel kapcsolatos munka folytatódott.

Albánia elért némi haladást, és bizonyos szinten felkészült az EU-n belüli **versenyképesszerhez és piaci erőkhöz való alkalmazkodásra szánt kapacitása** tekintetében. Javította az energetikai és közlekedési infrastruktúrát, a digitális kommunikáció alkalmazását és az oktatási eredményeket, de regionális és európai partnereihez képest továbbra is jelentős hiányosságok állnak fenn. Albánia versenyképességét akadályozza a vállalkozói és technológiai know-how hiánya, a nem hivatalos foglalkoztatás számottevő szintje, az emberi és fizikai tőkével kapcsolatos kielégítetlen beruházási igények, valamint a K+F-re fordított kiadások alacsony szintje. A készségek és az oktatás terén már meglévő és jelentős hiányosságok valószínűleg gyarapodtak a Covid19-világjárvánnyal kapcsolatos lezárások és a távoktatás miatt, amely nem mindenki számára hozzáférhető. A regionális integráció és az export nőtt, de a lehetséges szint alatt maradt. Az albán export termék- és földrajzi diverzifikációjának hiánya növeli az ország külső sokkhatásokkal szembeni sebezhetőségét.

Ami a **közbeszerzést** illeti, amely területen Albánia mérsékelten felkészült, az ország jól halad, különösen az új közbeszerzési törvény elfogadásával. Ami a **statisztikát** illeti, amely területen Albánia szintén mérsékelten felkészült, némi haladást ért el az ESA 2010 standardokkal való harmonizáció, a gyorsabb közzététel és a népszámlálásról szóló törvény elfogadása tekintetében. Albánia mérsékelten felkészült a **pénzügyi ellenőrzés** legtöbb területén, e tekintetben az ország némi haladást ért el, különösen az államháztartási belső ellenőrzés és a külső könyvvizsgálat terén.

Albánia mérsékelten felkészült a **belső piac** legtöbb területén, nevezetesen az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása, a versenypolitika és a pénzügyi szolgáltatások területén. Némi haladást ért el, különösen a kötelező közlekedésbiztosításról szóló törvény elfogadásával és a banki szolgáltatásokra vonatkozó jogszabályainak további harmonizációjával, de az állami támogatásokkal foglalkozó bizottságot függetlenné kell tenni és megfelelő erőforrásokkal kell ellátni. A fogyasztóvédelem és egészségvédelem területén korai szakaszban tart a felkészülés, mivel az ország a Covid19-világjárványra tett válaszlépéseken kívül nem haladt az egészségügy tekintetében. Albániának végre kell hajtania az „Egy az egészség” koncepciót, és biztosítania kell, hogy mindenki színvonalas egészségügyi ellátásban részesüljön. Ez a szakpolitikai témakör kulcsfontosságú ahhoz, hogy Albánia felkészüljön az uniós belső piac követelményeinek teljesítésére, és nagy jelentőséggel bír a korai integráció és a közös regionális piac fejlődése szempontjából.

Albánia mérsékelt felkészültségi szintet ért el a **versenyképességhez és az inkluzív növekedéshez** kapcsolódó számos területen, nevezetesen az információs társadalom és média, az adózás, a gazdaság- és monetáris politika, a vállalkozás- és iparpolitika, az oktatás és kultúra, valamint a vámunió területén. Az ország bizonyos szintű felkészültséget ért el a szociálpolitika és foglalkoztatás, valamint a tudomány és kutatás területén. Albánia elért némi haladást különösen az intelligens szakosodási stratégia és a Horizont 2020 kutatási programban való részvétele tekintetében, a jelentéstételi időszakban azonban korlátozott haladás történt a gazdaság- és monetáris politika, valamint a vámunió területén. A meglévő strukturális gyengeségek, az alacsony versenyképesség, a magas munkanélküliség és a világjárvány hatásai kezelésének támogatása érdekében társadalmi-gazdasági reformokat kell végrehajtani.

Albánia mérsékelt felkészült a **zöld menetrendhez és a fenntartható konnektivitáshoz** kapcsolódó területek többségén, nevezetesen a transzeurópai hálózatok, az energiaügy, valamint a környezetvédelem és éghajlatváltozás területén. Bizonyos szintű felkészültséget ért el a közlekedéspolitika területén. Az ország a legtöbb területen elért némi haladást, különösen a közlekedéstervezés és az energetikai konnektivitás felülvizsgálata révén. További erőfeszítésekre van szükség az Albánia lobogója alatt közlekedő hajók teljesítményének javítása, valamint az energiaügyi és a környezetvédelmi jogszabályok végrehajtása érdekében, nem utolsósorban a védett területeken. A zöld átállás és a fenntartható konnektivitás kulcsfontosságú a régión belüli és az Európai Unióba való gazdasági integráció szempontjából, valamint elősegíti a régión belüli határon átnyúló kereskedelmet és valós előnyöket teremt a vállalkozások és az állampolgárok számára. Ez a témakör és az érintett reformok szorosan kapcsolódnak Albánia gazdasági reformprogramjához, a Bizottság gazdaságélénkítési és beruházási tervéhez, valamint a Nyugat-Balkánra vonatkozó zöld menetrendhez, amelyet Albánia 2020 decemberében hagyott jóvá.

Albánia bizonyos felkészültségi szintet ért el a **erőforrásokhoz, a mezőgazdasághoz és a kohézióhoz** kapcsolódó területek többségén, nevezetesen a mezőgazdaság és vidékfejlesztés, az élelmiszer-biztonság, az állat- és növényegészségügyi politika, a halászat, valamint a pénzügyi és költségvetési rendelkezések tekintetében. Az ország mérsékelt felkészült a regionális politika és a strukturális eszközök koordinációja tekintetében. Albánia jól haladt a halászat területén, és újra üzembe helyezte a hajómegfigyelési rendszert (VMS). Némi haladást ért el a pénzügyi és költségvetési rendelkezések, a mezőgazdaság és vidékfejlesztés, valamint az élelmiszer-biztonság és az állat- és növényegészségügyi politika területén, de a mezőgazdasági üzemek nyilvántartását létre kell hoznia. Korlátozott haladást ért el a regionális politika és a strukturális támogatási eszközök koordinációja területén. E tekintetben javítani kell az előcsatlakozási támogatás ügynökségek közötti koordinációját, és foglalkozni kell a gazdaságélénkítési és beruházási terv keretébe tartozó infrastrukturális projektek stratégiai tervezési, végrehajtási és nyomonkövetési kapacitásával kapcsolatos problémákkal.

Albánia jó felkészültségi szintet ért el a **külkapcsolatok**, valamint a **kül- és biztonságpolitika** területén. Ami a külkapcsolatokra vonatkozó tárgyalási fejezetet illeti, Albánia jól haladt, és megfelelő felkészültségi szintet ért el, nem utolsósorban a Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyveinek elfogadásával és megerősítésével, valamint az első engedélyezett gazdálkodók tanúsításával. Albánia az uniós tagállamokkal együtt dolgozott a zöld sávok/folyosók kiterjesztésén. Az ország a humanitárius segítségnyújtással és a fejlesztési támogatással kapcsolatos szakpolitikai intézkedéseket is hozott. Az ország sikeresen töltötte be a CEFTA elnöki tisztét. Ami az EU közös kül- és biztonságpolitikáját illeti, az ország továbbra is teljes körű harmonizációt végzett valamennyi releváns uniós határozat és nyilatkozat tekintetében. 2020-ban az ország töltötte be EBESZ soros elnöki tisztét, ami bizonyítja a többoldalú együttműködés iránti

elkötelezettségét. Albánia továbbra is részt vett uniós válságkezelési missziókban és műveletekben.

Bosznia-Hercegovina

Ami a **politikai kritériumokat** illeti, a politikai polarizáció és a világjárvány okozta zavarok miatt a jogalkotó és a végrehajtó hatóságok teljesítménye alacsony volt. A szövetségi kormány még mindig ügyvivő szerepet tölt be. A Sejdić-Finci-ügyben és a kapcsolódó ügyekben hozott ítéleteket követően Bosznia-Hercegovina alkotmánya továbbra is sérti az emberi jogok európai egyezményét (EJEE). 2021 májusában létrehozták a várhatóan választási és alkotmányos reformokat megvitató ügynökségközi munkacsoportot. Mostarban 2020 decemberében – 2008 óta első alkalommal – helyhatósági választásokra került sor. A stabilizációs és társulási parlamenti bizottság öt évig tartó patthelyzetet követően 2021 júniusában ült össze és fogadta el eljárési szabályzatát. Rendkívül fontos, hogy a választási reform – valódi párbeszéd keretében és az európai normákkal összhangban – olyan inkluzív folyamat legyen, amely megszüntetné az egyenlőtlenség és a megkülönböztetés minden formáját a választási folyamatban. A választási keretrendszer európai normák szerinti fejlesztése és a politikai pártok finanszírozásának átláthatóvá tétele tekintetében nem történt haladás. Bosznia-Hercegovinának még foglalkoznia kell az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (EBESZ/ODIHR), a Velencei Bizottság és az Európa Tanács Korrupció Elleni Államok Csoportja (GRECO) ajánlásaival. Az Alkotmánybíróság számos határozatát még teljes mértékben végre kell hajtani. Az uniós vívmányok elfogadására irányuló nemzeti program kidolgozása még folyamatban van. A civil társadalom működését támogató környezet biztosítása tekintetében nem történt haladás.

Bosznia-Hercegovina a **közigazgatási reformmal** kapcsolatos felkészülés korai szakaszában van; némi haladás történt a közigazgatási reformra vonatkozó cselekvési terv, valamint az államháztartási gazdálkodásra vonatkozó stratégiák valamennyi kormányzati szinten történő elfogadásával. Az országnak biztosítania kell a közszolgálat szakszerűségét és politikamentességét, valamint a szakpolitikai döntéshozatal egész országra kiterjedően összehangolt megközelítését.

Bosznia-Hercegovina az **igazságszolgáltatása** tekintetében a felkészülés korai szakaszában jár/elért bizonyos felkészültségi szintet. A jelentéstételi időszak során e területen semmiféle haladás nem történt. A hatóságok kevés intézkedést hoztak a jogállamisággal kapcsolatos kérdésekről szóló szakértői jelentés (Priebe-jelentés) megállapításainak kezelésére. A feddhetetlenséggel kapcsolatos módosítások várhatóan bekerülnek a parlamenti eljárásba; elfogadásuk kulcsfontosságú a bírósági tisztségviselők pénzügyi kimutatásainak hiteles és szigorú ellenőrzési rendszerének létrehozásához. A helyzet romlásának tartós és nyilvánvaló jelei továbbra is sürgős intézkedéseket tesznek szükségessé az igazságszolgáltatás megerősítése, valamint az igazságszolgáltatás iránti állampolgári bizalom visszaszerzése érdekében. A politikai szereplők részéről az igazságügyi reform iránti elkötelezettség hiánya, valamint az igazságszolgáltatási rendszer működése továbbra is veszélyeztette az állampolgárok jogainak gyakorlását, valamint a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelmet.

A **korrupció és a szervezett bűnözés** megelőzése és leküzdése terén Bosznia-Hercegovina a felkészülés korai szakaszában jár/elért bizonyos felkészültségi szintet. A jelentéstételi időszak során e területen semmiféle haladás nem történt; a közbeszerzésről és az

összeférhetetlenségről szóló, függőben lévő jogszabályok elfogadásához mielőbbi intézkedésekre van szükség. A világjárvány alatt a széles körben elterjedt korrupció negatív hatásai és a politikai befolyásolás jelei továbbra is erőteljesen mutatkoztak, ami közvetlen hatást gyakorolt az állampolgárok jóllétére. Aggodalomra ad okot a korrupciós ügyekben a szelektív és nem átlátható bűnüldözés és büntetőeljárás-indítás. A bűnüldöző hatóságok közötti operatív együttműködésben rendszerszintű hiányosságok mutatkoznak, a hírszerzési információk cseréje pedig rendkívül korlátozott. A rendőrség ki van téve politikai beavatkozásnak. A pénzügyi nyomozások és a vagyonlefoglalások nagyrészt nem hatékonyak. Bár sor került előkészítő intézkedésekre, az Europollal való együttműködésért felelős kapcsolattartó pont még nem működik. Bosznia-Hercegovina egyáltalán nem tett lépéseket az Eurojusttal folytatandó együttműködés kialakítása érdekében. Az országnak folytatnia kell a terrorizmus és a kábítószer-kereskedelem elleni küzdelemre irányuló erőfeszítéseit, és növelnie kell az ehhez szükséges kapacitását.

Ami az **alapvető jogokat** illeti, bár a jogszabályi és intézményi keret többnyire rendelkezésre áll, Bosznia-Hercegovinának még átfogó stratégiai keretet kell elfogadnia. Jelentős reformokra van szükség annak biztosítása érdekében, hogy minden polgár gyakorolhassa politikai jogait, valamint hogy mindenki számára megkülönböztetésmentes, inkluzív és minőségi oktatást lehessen biztosítani, többek között a „két iskola egy épületben” gyakorlatának felszámolása révén. Nem történt haladás a véleménynyilvánítás és a média szabadságának garantálása, az újságírók fenyegetésekkel és erőszakkal szembeni, megfelelő büntetőeljárás indítása révén történő védelme, valamint a közszolgálati műsorszolgáltatási rendszer pénzügyi fenntarthatóságának biztosítása terén. Továbbra is kihívást jelent a gyülekezés szabadsága, különösen a Boszniai Szerb Köztársaságban, ahol aktivistákat félemlítettek meg és vontak büntetőeljárás alá.

2020 decemberében humanitárius válsághoz vezetett, hogy a hatóságok nem hoztak létre fenntartható **migrációs** és menekültügyi rendszert. Kiterjedt uniós szerepvállalást és támogatást követően Lipában ideiglenes sátrortábort hoztak létre, hogy menedékhelyet biztosítsanak minden rászoruló számára. 2021 folyamán Lipában állandó, többcélú befogadó állomás épül. Bosznia-Hercegovina fokozta a migrációkezelés javítására irányuló erőfeszítéseit; az országnak minden szinten biztosítania kell a határigazgatási és a migrációkezelési kapacitás hatékony koordinációját, valamint a menekültügyi rendszer működését. Ehhez igazságos felelősségmegosztásra van szükség valamennyi entitás és kanton között, beleértve a befogadó állomások elhelyezését is.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Bosznia-Hercegovina korlátozott mértékű haladást ért el, és a működőképes piacgazdaság megteremtésének korai szakaszában jár. Az ország intézkedéseket hozott annak érdekében, hogy ellensúlyozza a Covid19-világjárványnak a gazdaságra és a munkaerőpiacra kifejtett negatív hatásait. A központi bank jelentős intézkedéseket tett elemzési kapacitásának javítása érdekében. Az ország lépéseket tett a pénzügyi szektor sokkhatásokkal szembeni rezilienciájának megerősítésére. A termékpiacok működésének javítása érdekében azonban nem hozott jelentős intézkedéseket. Az ország érdekelt felei közötti együttműködés és koordináció tovább romlott. Az uniós vívmányokhoz kapcsolódó országos reformok tekintetében a Boszniai Szerb Köztársaság ellenállása tovább lassította az ország uniós csatlakozási kritériumoknak való megfelelését. Ennek következtében az ország intézményrendszere és belső piaca továbbra is széttagolt. A jogállamiság, valamint az országos felügyeleti és szabályozó intézmények működése tekintetében nem történt javulás. Ez továbbra is akadályozza az ország üzleti környezetét. A közkiadások minősége nem javult, miközben a közszektor továbbra sem hatékony és továbbra is túlméretezett.

Bosznia-Hercegovina korlátozott haladást ért el, és az EU-n belüli versenyképesszhez és piaci erőkhöz való alkalmazkodásra szánt kapacitás tekintetében korai szakaszban jár. Az oktatás általános színvonala továbbra is alacsony, a közlekedési és az energetikai infrastruktúra javítását célzó intézkedések pedig továbbra is elégtelenek. A strukturális kiigazítás mértéke korlátozott.

Bosznia-Hercegovina összességében a felkészülés korai szakaszában tart/bizonyos szintű felkészültséget ért el az **uniós tagságból fakadó kötelezettségek** teljesítésére való képesség tekintetében, és jelentősen fel kell gyorsítania az uniós vívmányok harmonizációját, valamint a vonatkozó jogszabályok végrehajtását és érvényesítését. Az uniós vívmányok különböző fejezeteivel kapcsolatban korlátozott mértékű volt a haladás, vagy egyáltalán nem történt haladás a jelentéstételi időszakban.

Bosznia-Hercegovina visszaesést mutat a **közbeszerzés** területén, ahol a jelentéstételi időszak nagy részében a belföldi ajánlattevők esetében kedvezményes elbírálást alkalmazott a közbeszerzési szerződések odaítélésekor; a közbeszerzési törvény módosításait a parlament még nem fogadta el. Korlátozott haladás történt a **statisztika** területén, mivel a következő nép- és lakásszámlálás előkészítése alig haladt előre. Néma haladás történt az **államháztartási belső ellenőrzés** területén, mindkét entitás stratégiát fogadott el.

A jogszabályi keretnek a **belső piacra** (az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgására, a versenypolitikára és a pénzügyi szolgáltatásokra) vonatkozó uniós vívmányokkal való harmonizációja érdekében jelentős lépéseket kell tenni. Bosznia-Hercegovina csak a versenypolitika területén ért el némi haladást azáltal, hogy az állami támogatásokról szóló törvényt fokozottabban harmonizálta az uniós vívmányokkal, valamint a pénzügyi szolgáltatások területén ért el némi haladást. Ez a témakör kulcsfontosságú ahhoz, hogy Bosznia-Hercegovina felkészüljön az uniós belső piac követelményeinek teljesítésére, és nagy jelentőséggel bír a korai integráció és a közös regionális piac fejlődése szempontjából.

Bosznia-Hercegovina a **versenyképességhez és az inkluzív növekedéshez** tartozó területek többségén (információs társadalom és média, adózás, gazdaság- és monetáris politika, vállalkozás- és iparpolitika, oktatás és kultúra, valamint vámunió) csak korlátozott mértékben vagy egyáltalán nem ért el haladást, ezeken a területeken korai felkészülési szakaszban van, vagy bizonyos szinten felkészült. Ezek a területek szorosan kapcsolódnak az ország gazdasági reformprogramjához. Társadalmi-gazdasági reformokat kell végrehajtani a meglévő strukturális gyengeségek, az alacsony versenyképesség, a magas munkanélküliség, valamint a világjárvány hatásának kezelése érdekében, amely még sürgősebbé tette ezeket a reformokat. Az inkluzív oktatásra, a szakképzésre, valamint a vállalkozói ismeretek oktatására vonatkozó szakpolitikák elfogadásával történt némi haladás.

Bosznia-Hercegovina a **zöld menetrendhez és a fenntartható konnektivitáshoz** kapcsolódó területek többségén (transzeurópai hálózatok, energiaügy, környezetvédelem és éghajlatváltozás) némi vagy korlátozott haladást ért el, ezeken a területeken korai felkészülési szakaszban van, vagy bizonyos szinten felkészült. Az országnak jelentősen fokoznia kell a zöld átállásra irányuló törekvéseit, és harmonizálnia kell a földgázra és a villamos energiára vonatkozó jogszabályait az uniós vívmányokkal. A zöld átállás és a fenntartható konnektivitás kulcsfontosságú a régió belüli és az EU-val kialakítandó gazdasági integráció szempontjából, valamint elősegíti a régió belüli határon átnyúló kereskedelmet, és valós előnyöket teremt a vállalkozások és az állampolgárok számára. Ez a témakör és az érintett reformok szorosan kapcsolódnak a gazdasági reformprogramhoz, a gazdaságélénkítési és beruházási tervhez, valamint a Nyugat-Balkánra vonatkozó zöld menetrendhez.

Bosznia-Hercegovina nem ért el haladást **az erőforrásokhoz, a mezőgazdasághoz és a kohézióhoz** kapcsolódó területeken (mezőgazdaság és vidékfejlesztés, élelmiszer-biztonság, állat- és növényegészségügyi politika, halászat, valamint pénzügyi és költségvetési rendelkezések), ahol a felkészültsége többnyire korai szakaszban van.

Bosznia-Hercegovina elért bizonyos szintű felkészültséget, de nem tett haladást a **külkapcsolatok** tekintetében. Az országnak fokoznia kell a Kereskedelmi Világszervezethez való csatlakozásának véglegesítésére irányuló erőfeszítéseit. Bosznia-Hercegovinának az uniós külpolitikai nyilatkozatok és a korlátozó intézkedések tekintetében mindenképpen érdemes javítania a harmonizáció mértékét, amely 2021 augusztusára jelentősen visszaesett 43 %-ra, ami aggodalomra ad okot. Bosznia-Hercegovina továbbra is aktívan részt vett a **regionális együttműködésben**, és továbbra is jószomszédi kapcsolatokat ápolt.

Koszovó

Ami a **politikai kritériumokat** illeti, a jelentéstételi időszak nagy részét Koszovó politikai instabilitása jellemezte. A 2021. februári előrehozott parlamenti választásokat követően az új kormány példátlanul erős parlamenti többséggel lépett hivatalba.

A jelentéstételi időszak nagy részében a politikai instabilitás miatt a jogalkotási tevékenységek korlátozottak voltak, ideértve az uniós vonatkozású reformtörekvéseket is. Az európai reformprogram második szakaszának és a reformprogram cselekvési tervének elfogadása, amelyet az országgyűlés 2021 októberében hagyott jóvá, valamint a kormány kiemelt hangsúlya megerősítette, hogy Koszovónak az uniós vonatkozású reformok iránti megújított kötelezettségvállalása pozitív tendenciát mutat.

Miután az Alkotmánybíróság 2020. decemberi határozata érvénytelenítette az előző kormány 2020. júniusi megválasztását, az országgyűlést feloszlatták, és 2021 februárjában előrehozott választásokat tartottak. A Vetëvendosje párt által vezetett ellenzéki szövetség elsöprő győzelmét követően az új országgyűlési többség 2021 márciusában új kormányt hagyott jóvá.

2020 novemberében vádat emeltek Koszovó hivatalban lévő elnökével szemben, és a Különleges Ügyészség háborús bűncselekmények és emberiség elleni bűncselekmények vádjával letartóztatta. Ezt követően lemondott hivatalából. Az akkori országgyűlés elnöke az alkotmánynak megfelelően hivatalban lévő elnökké vált, mielőtt az új jogalkotó 2021 áprilisában megválasztotta a teljes elnöki ciklus ellátására.

A jelentéstételi időszak nagy részében a polarizált politikai légkör, a tényleges kormányzati többség hiánya és a határozatképesség hiánya súlyosan érintette az **országgyűlésen** belüli döntéshozatalt. Az országgyűlésnek javítania kell szabályozási keretét, többek között az eljárási szabályzatot. Az országgyűlés a világjárvány idején is ülésezett, az egészségvédelmi intézkedések fenntartása mellett.

A 2021. februári törvényhozási **választások** – számos hiányosság ellenére – összességében megfelelően lebonyolításra kerültek, átláthatóak voltak, és a verseny szellemében zajlottak. A koszovói választási folyamatot továbbra is minden tekintetben meg kell erősíteni annak érdekében, hogy kezelni lehessen a választási ciklus során régóta fennálló hiányosságokat, amint azt a 2014 óta egymást követő uniós választási megfigyelő missziók is megállapították. A kampányok és a politikai pártok finanszírozására vonatkozó jogi és intézményi keret megerősítése továbbra is függőben lévő, reformra szoruló terület.

A Koszovó északi részén kialakult helyzet továbbra is problémákkal terhelt, különösen a korrupció, a szervezett bűnözés és a véleménynyilvánítás szabadságának feltételei tekintetében.

A **közigazgatási reform** területén megfigyelhető némi felkészültség, de a gyakori kormányváltások miatt a jelentéstételi időszakban nem történt haladás ezen a téren. A köztisztviselőkről szóló törvény júniusban lépett hatályba, de nem tettek jelentős erőfeszítést a végrehajtás megkezdése érdekében, különösen a munkaerő-felvétel tekintetében. A hatékony központi munkaerő-felvételi osztály létrehozása késett. Egyes esetekben megfigyelhető volt, hogy a magas rangú köztisztviselők és a közalkalmazottak kinevezése és felmentése indokolatlan politikai befolyással történik, és Koszovó csak részben tett eleget az érdemeken alapuló kritériumokra vonatkozó kötelezettségvállalásainak. Az ország nem ért el haladást a közszféra bérrendszerében mutatkozó egyenlőtlenségek kezelése terén. Az ügynökségek racionalizálására irányuló folyamat elakadt. A vállalkozások és a magánszemélyek számára továbbra is fennáll a jogbizonytalanság, mivel továbbra sem történt haladás az ágazati jogszabályoknak az általános közigazgatási eljárásról szóló törvénnyel való harmonizációja terén. A közigazgatási reformra vonatkozó kötelezettségvállalást sürgősen meg kell újítani.

Koszovó még mindig korai szakaszban van a jól működő **igazságszolgáltatási rendszer** kialakítása terén. Az igazságszolgáltatás általános igazgatása továbbra is lassú, nem hatékony és indokolatlan politikai befolyásnak van kitéve. A jelentéstételi időszak során történt némi haladás. A jogállamiság funkcionális felülvizsgálatának eredményeként létrejött és 2021 augusztusában elfogadásra került a jogállamisági stratégia és cselekvési terv, amely ismerteti a jogállamisági rendszer fő kihívásait. Koszovó elektronikus ügyviteli rendszert vezetett be, és központi bünyügyi nyilvántartási rendszert hozott létre, bár továbbra is felmerülnek kihívások. Koszovó erőfeszítéseket tett a közvetítésről szóló törvény végrehajtására. Koszovóban a Covid19-világjárvány hatással volt az ügyek eredményes feldolgozására és a bírósági tárgyalások megtartására (és az azokhoz való nyilvános hozzáférésre). Az új kormány számos lehetőséget mérlegelt az igazságszolgáltatás és a büntetőeljárás alá vonás „átvilágítási” folyamatára vonatkozóan. Ebben az összefüggésben komoly aggodalomra ad okot az összes ügyész és bíró egyszeri, teljes körű újraértékelésének esetleges bevezetése. Ilyen folyamatot csak rendkívüli, végső intézkedésként – az igazságszolgáltatási tisztviselők feddhetetlenségének biztosítására és a korrupció elleni küzdelemre szolgáló valamennyi meglévő eszköz és mechanizmus kimerítését követően – szabad fontolóra venni, és annak összhangban kell lennie az európai és nemzetközi normákkal, valamint a Velencei Bizottság szakvéleményével.

A **korrupció elleni küzdelem** terén Koszovó a felkészülés korai szakaszában jár, illetve elért bizonyos felkészültségi szintet. A jelentéstételi időszakban korlátozott haladás történt, többek között a magas szintű ügyek nyomozása és büntetőeljárás alá vonása terén. Folyamatos erőfeszítésekre van szükség a proaktívabb nyomozások, a jogerős bírósági határozatok és a jogerős vagyonelkobzás érdekében. A Különleges Ügyészség megerősödött, mivel a Korrupciós és Pénzügyi Büncselekmények Osztálya megkezdte működését, és személyzeti létszáma összességében növekedett. A korrupció elleni jogszabálycsomagot és a büntetőeljárásról szóló felülvizsgált törvényt még el kell fogadni. A vagyonelkobzásra vonatkozó jogi keret hatályban van, de azt nem alkalmazzák következetesen, és a jogerősen elkobzott vagyoni eszközök értéke továbbra is alacsony. A korrupció összességében továbbra is elterjedt, és komoly aggodalomra ad okot. A korrupció eredményes kezeléséhez határozott és folyamatos politikai akaratra van szükség, a magas szinten elkövetett korrupció ellen pedig erőteljes büntető igazságszolgáltatási válaszintézkedésekkel kell fellépni.

A **szervezett bűnözés elleni küzdelem** terén Koszovó a felkészülés korai szakaszában jár. A jelentéstételi időszakban korlátozott haladást ért el a szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyek nyomozása és büntetőeljárás alá vonása terén. A Különleges Ügyészséget további külön személyzettel erősítették meg, és célzott képzési tevékenységekre került sor. A rendőrségnek és az ügyészeknek azonban még teljes mértékben alkalmazniuk kell a büntető

törvénykönyvben és a kiterjesztett elközbírási hatáskörökről szóló törvényben előirányzott hatékony eszközöket. Intézkedésekre van szükség az ügyészség megerősítéséhez, valamint annak biztosításához, hogy a politika ne avatkozzon be minden bűnüldöző szerv operatív tevékenységeibe.

2020 júliusában az Europol és a koszovói rendőrség együttműködési megállapodást kötött. 2021 szeptemberében véglegesítették az ezen együttműködés gyakorlati megvalósításához szükséges további megállapodásokat, amelyek lehetővé teszik a Biztonságos Információcsere Hálózati Alkalmazáshoz (SIENA) való hozzáférést és az összekötő tisztviselők cseréjét.

Haladás történt a **terrorizmus elleni küzdelem** területén, összhangban a Nyugat-Balkánra vonatkozó, a terrorizmus elleni küzdelemről szóló közös cselekvési tervhez kapcsolódóan az EU és Koszovó között létrejött végrehajtási megállapodásban foglalt célkitűzésekkel, különösen a külföldi terrorista harcosok és családjaik rehabilitációja és reintegrációja tekintetében. A koszovói hatóságoknak hatékonyabban kell fellépniük a pénzmosás elleni küzdelemben, és az alkalmazandó jogszabályokat összhangba kell hozni az uniós vívmányokkal és a nemzetközi normákkal.

A jogi keret általában véve garantálja az emberi és az **alapvető jogoknak** az európai normákkal összhangban történő védelmét. További erőfeszítésekre van azonban szükség a jogi keret maradéktalan végrehajtásához, valamint az alapvető jogokra vonatkozó politikák és jogszabályok összehangolásának és felügyeletének javításához. A hatóságok továbbra is az adományozók támogatásától és iránymutatásától függenek, és fokozottabban felelősséget kell vállalniuk. Többet kell tenni a kisebbségekhez tartozó személyek – köztük a romák³ és az askálik –, valamint a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek jogainak hatékony garantálása, a nemek közötti egyenlőség gyakorlati biztosítása és a kulturális örökség védelmének előmozdítása érdekében. Ami a **véleménynyilvánítás szabadságát** illeti, Koszovó bizonyos felkészültségi szintet ért el, médiakörnyezete pedig sokszínű és élénk. Továbbra is aggodalomra adnak azonban okot a nyilvános lejárató kampányok, az újságírókat érő fenyegetések és fizikai támadások. A pénzügyi önfenntartás hiánya, amelyet tovább súlyosbított a Covid19-világjárvány, kiszolgáltatottá teszi a médiát a politikai és üzleti érdekeknek. A közszolgálati műsorszolgáltató szintén ki van téve politikai befolyásolásnak, a finanszírozására pedig még mindig nem találtak fenntartható megoldást.

A koszovói hatóságok a Covid19-világjárvány nehéz körülményei között további haladást értek el mind a szabályos migrációs áramlások, mind a vegyes **migrációs** áramlásának kezelése terén. Koszovó tovább növelte befogadási kapacitását, és fokozta felkészültségét a migránsok megnövekedett beáramlásának kezelésére.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Koszovó korlátozott haladást ért el, és a működőképes piaczgazdaság megteremtésének korai szakaszában jár. A gazdaság 2020-ban recesszióba süllyedt, de ez a tendencia 2021 első felében megfordult. A régóta fennálló strukturális problémák, például a gazdasági diverzifikáció hiánya és a diaszpórából származó pénzmozgásoktól való függés miatt Koszovó rendkívül kiszolgáltatottá vált a világjárványhoz kapcsolódó lezárásokkal és utazási korlátozásokkal szemben. A hatóságok a válságra tett válaszlépésként felfüggesztették a költségvetési szabályozást, és két költségvetési csomagot fogadtak el. A kiadások erőteljes növekedése és az adóbevételek visszaesése 2020-ban jelentős költségvetési hiányt eredményezett, de az adóbevételek beszedése hozzájárult ahhoz, hogy 2021 első felében költségvetési többlet keletkezzen. Az üzleti környezet csak kismértékben javult. A magánszektor fejlődését továbbra is akadályozza a széles körű

³ A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszerében mindezek a csoportok a „roma” gyűjtőnéven kerülnek említésre.

informális gazdaság, a lassú és nem hatékony igazságszolgáltatási rendszer, a széles körű korrupció és az általában véve gyenge jogállamiság.

Koszovó elért némi haladást, és az EU-n belüli **versenyképesszerhez és piaci erőkhöz való alkalmazkodásra szánt kapacitás** tekintetében korai szakaszban jár. Az oktatás színvonalának javítása és a munkaerőpiaci készségek hiányosságainak kezelése terén nem történt haladás. Koszovó elért némi haladást a közúti infrastruktúra javítása és a megújuló energiaforrásokra irányuló beruházások növelése terén, de a szénalapú, elavult és megbízhatatlan energiaellátás továbbra is aggodalomra ad okot. Koszovó elért némi haladást a gazdaság digitalizációja tekintetében. Strukturális változások csak lassan jelennek meg, mivel a gazdaság továbbra is nagymértékben függ a kis- és mikrovállalkozásoktól, amelyek nem tudnak nemzetközi szinten versenyezni, míg az exportszerkezetben továbbra is néhány termék, például az alapfémek vannak túlsúlyban.

Ami a **jószomszédi kapcsolatokat és a regionális együttműködést** illeti, Koszovó továbbra is részt vett a legtöbb regionális fórumon. Koszovó összességében jó kapcsolatokat ápolt Albániával, Montenegróval és Észak-Macedóniával. Nem történt változás Koszovó Bosznia-Hercegovinával fenntartott hivatalos kapcsolataiban, amely nem ismeri el Koszovó függetlenségét, és a két ország szigorú vízumrendszert tart fenn.

Ami a **Szerbiával fenntartott kapcsolatok normalizálását** illeti, az EU közvetítésével folytatott párbeszéd a 2021. június 15-i és július 19-i magas szintű találkozókkal, valamint három főtárgyalói találkozóval folytatódott. A jelentéstételi időszakban mindkét fél új főtárgyalót és tárgyalócsoporthoz nevezett ki. Koszovónak konstruktív szerepet kell vállalnia és további jelentős erőfeszítéseket kell tennie valamennyi korábbi megállapodás végrehajtása terén, és hozzá kell járulnia ahhoz, hogy a normalizációról szóló, átfogó, jogilag kötelező erejű megállapodás jöjjön létre Szerbiával. E megállapodás létrejötte sürgetően szükséges és alapvetően fontos ahhoz, hogy Koszovó és Szerbia tovább tudjon haladni az európai integráció felé.

Ami az **európai normák** harmonizációját illeti, a jelentéstételi időszakban történt némi haladás a közbeszerzés, a statisztika és a pénzügyi ellenőrzés területén. A belső piacra vonatkozó 2. témakörhöz tartozó területek többségén Koszovó bizonyos felkészültségi szintet mutat, nevezetesen az áruk, a tőke szabad mozgása, a társasági jog és a szellemi tulajdon területén, míg mérsékelten felkészült a munkavállalók mozgása, a szolgáltatásnyújtás és a letelepedési jog, valamint a pénzügyi szolgáltatások területén. Koszovó a verseny, valamint a fogyasztóvédelmi politika és az egészségvédelem területén való felkészültség tekintetében korai szakaszban van. Koszovó a jelentéstételi időszakban valamennyi területen elért némi haladást, kivéve a fogyasztóvédelmi politika és az egészségvédelem kivételével, amelyeken csupán korlátozott haladást ért el. A versenyképesség és az inkluzív növekedés területén a legtöbb területen (vámügy, adózás, információs társadalom és média, vállalkozás- és iparpolitika) elért némi haladást, a kutatás, valamint az oktatás és kultúra területén azonban csak korlátozott haladást ért el. A zöld menetrendhez és a fenntartható konnektivitáshoz kapcsolódó szakpolitikai területeken elért némi haladást az energiaágazatban, a közlekedés, a környezetvédelem és az éghajlatváltozás területén azonban csak korlátozott haladást ért el. Az erőforrások és a mezőgazdaság területén csak korlátozott haladást ért el a mezőgazdaság, az élelmiszer-biztonság, valamint az állat- és növényegészségügyi politika tekintetében. A kereskedelempolitika tekintetében Koszovó elért némi haladást kereskedelmi mérlege hiányának csökkentése terén, Koszovó azonban még nem erősítette meg a Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodásnak (CEFTA) a kereskedelem könnyítéséről és a szolgáltatások kereskedelméről szóló kiegészítő jegyzőkönyveit. Összegzőképpen:

Koszovónak az uniós vívmányok hatékony végrehajtásának biztosítása érdekében növelnie kell közigazgatási kapacitását és javítania kell a koordinációt valamennyi ágazatban.

Törökország

Törökország **demokratikus intézményeinek** működésében súlyos hiányosságok tapasztalhatók. A jelentéstételi időszakban folytatódott a demokratikus visszacsúszás. Az elnöki rendszer strukturális hiányosságai továbbra is fennálltak. Törökországnak továbbra is foglalkoznia kell az Európa Tanács és annak szervei által kiadott legfontosabb ajánlásokkal. A parlament továbbra sem rendelkezett a kormány elszámoltathatóságának biztosításához szükséges eszközökkel. Az alkotmányos államszerkezet továbbra is elnökségi szinten központosította a hatásköröket, ugyanakkor nem biztosította a hatáskörök stabil és tényleges megosztását a végrehajtó, a törvényhozó és a bírósági ág között. A fékek és ellensúlyok tényleges rendszerének hiányában a végrehajtó ág demokratikus elszámoltathatóságának lehetősége továbbra is a választásokra korlátozódik. Az ellenzéki pártok továbbra is a támadások célkeresztjében voltak, többek között azáltal, hogy az Alkotmánybíróság elfogadta a Semmítőszék főügyésze által a második legnagyobb ellenzéki párt felszámolását követelő vádiratot, ami hozzájárult a törökországi politikai pluralizmus gyengüléséhez. A jelentéstételi időszak alatt az elnök kétszer mentette fel a központi bank elnökét.

Annak ellenére, hogy 2018 júliusában véget vetettek a szükségállapotnak, továbbra is bekerültek a jogszabályokba egyes olyan jogi rendelkezések, amelyek rendkívüli hatáskörökkel ruházzák fel a kormányzati hatóságokat és megtartják a szükségállapoti kormányzás számos korlátozó elemét, ami továbbra is jelentős hatást gyakorolt a demokráciára és az alapvető jogokra. A török parlament 2021 júliusában jóváhagyta a szükségállapot korlátozó elemeinek időtartamát további egy évvel meghosszabbító törvényjavaslatot. A szükségállapottal foglalkozó vizsgálóbizottság még nem zárta le a szükségállapoti kormányzás alatt rendelet útján felmentett köztisztviselőkkel kapcsolatos ügyforgalmának vizsgálatát.

A hatalmon lévő koalíciós kormány által az ellenzéki pártok polgármestereire gyakorolt nyomás tovább gyengítette a helyi demokráciát. Az ellenzéki pártok polgármestereivel szemben közigazgatási és bírósági vizsgálatokat folytattak. Délkeleten az erőszakkal felmentett polgármestereket továbbra is a kormány által kijelölt bizalmi személyekkel váltották fel, megfosztva az állampolgárokat az általuk választott képvisellettől. A legtöbb esetben a hivatalba lépő bizalmi személyek felfüggesztették az önkormányzati képviselő-testületeket. Több száz helyi politikust és választott tisztségviselőt vettek őrizetbe terrorizmussal kapcsolatos vádak alapján.

A **délkeleti helyzet** továbbra is rendkívül aggasztó. A kormány belföldi és határon átnyúló biztonsági és katonai műveleteket hajtott végre Irakban és Szíriában. A határ menti területeken továbbra is ingatag volt a biztonsági helyzet a terrorcselekményekben részt vevő személyek, csoportok és szervezetek uniós listáján szereplő Kurd Munkáspárt (PKK) által végrehajtott, ismétlődő terrorcselekmények miatt. Az EU egyértelműen elítélte a PKK támadásait, és kifejezésre juttatta az áldozatok családjaival való szolidaritását. Bár a kormánynak törvényes joga van a terrorizmus elleni küzdelemhez, elengedhetetlen, hogy ezt a jogállamiság, az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása mellett végezze. A terrorellenes intézkedéseknek arányosaknak kell lenniük. Nem történt előrelépés a békés és fenntartható megoldás eléréséhez szükséges hiteles politikai folyamat újraindítása terén. Emberi jogi szervezetek és ellenzéki pártok arról számoltak be, hogy a biztonsági erők súlyosan megsértették az emberi jogokat.

A Demokrata Néppárt (HDP) mintegy 4 000 tagja és tisztségviselője – köztük több parlamenti képviselő – továbbra is börtönben van. Júniusban az Alkotmánybíróság a HDP felszámolását követelő vádiratot fogadott el, amely a HDP 451 vezető tisztségviselője – köztük a párt társelnökei, valamint az összes egykori és jelenlegi parlamenti képviselője és vezető tisztségviselője – esetében politikai tilalom alá vonást, valamint a párt bankszámláinak befagyasztását kérte. A HDP csaknem valamennyi jogalkotója mentelmi jogának felfüggesztésére irányuló ügyészégi kérelmek még mindig függőben vannak a parlamentben.

A **civil társadalmat érintő kérdések** tekintetében folytatódott a komoly visszacsúszás. A civil társadalom folyamatos nyomásnak volt kitéve, és tovább csökkent szabad működésének mozgástere, ami korlátozta véleménynyilvánítási és egyesülési szabadságát. A tömegpusztító fegyverek elterjedése finanszírozásának megelőzéséről szóló új törvény aggályokat vet fel az emberijog-védők és a civil társadalom tevékenységeinek lehetséges korlátozásait illetően.

A biztonsági és hírszerzési szektor jogi és intézményi kerete változatlan maradt, és a **biztonsági erők polgári felügyelete** megerősödött az elnöki rendszerben. A kormány lépéseket tett a biztonsági erők polgári irányításának további megszilárdítása érdekében.

Törökország elért bizonyos felkészültségi szintet/mérsékelt felkészült a **közigazgatási reform** területén. A jelentéstételi időszakban nem ért el haladást. Törökország nem rendelkezik átfogó közigazgatási reformmenetrenddel és a folyamatért felelős vezető intézménnyel. Továbbra is aggályok merültek fel a közigazgatás elszámoltathatóságát és az emberierőforrás-gazdálkodást illetően. A reformra irányuló politikai akarat még mindig hiányzik. Bár a központi kormányzati intézmények közötti szakpolitikai koordináció továbbra is erős, a politikai döntéshozatal nem tényeken és nem részvételen alapul. Folytatódott a közigazgatás átpolitizálása. A nők képviselete továbbra is alacsony volt a bürokrácia magasabb szintjein.

Törökország **igazságszolgáltatási rendszere** a felkészülés korai szakaszában jár. A 2016 óta megfigyelt komoly visszacsúszás folytatódott. Továbbra is aggályok merültek fel, különösen az igazságszolgáltatás függetlenségének rendszerszintű hiánya, valamint a bírákra és az ügyészekre gyakorolt indokolatlan nyomás miatt. Az új emberi jogi cselekvési terv előirányoz bizonyos pozitív intézkedéseket, de nem foglalkozik az igazságszolgáltatás függetlenségével kapcsolatos kulcsfontosságú hiányosságok egyikével sem. Nem irányoztak elő intézkedéseket sem a hatalmi ágak szétválasztására vonatkozó elv tiszteletben tartásának javítására, sem a Bírói és Ügyészi Tanács felépítésének és tagjai kiválasztási folyamatának javítására, azaz az Európa Tanács Velencei Bizottsága és az Európai Bizottság régóta teljesítetlen ajánlásaira. Felmentésük ellenére a puccskísérletet követően felmentett bírák és ügyészek egyikét sem iktatták újra hivatalba. Továbbra is aggodalomra ad okot a bírák és az ügyészek felvételére és szakmai előmenetelére vonatkozó objektív, érdemeken alapuló, egységes és előzetesen meghatározott kritériumok hiánya. A büntetőjogi békebírók intézménye továbbra is aggályokat vetett fel joghatóságukkal és gyakorlatukkal kapcsolatban.

Ami a **korruptió elleni küzdelmet illeti**, Törökország továbbra is korai szakaszban tart, és nem ért el haladást a jelentéstételi időszakban. Az ország nem hozott létre korruptióellenes szerveket Törökország nemzetközi kötelezettségeinek megfelelően. A jogi és az intézményi keretek hiányosságai miatt a korruptió ügyek nyomozási és büntetőeljárás szakaszában lehetőség van az indokolatlan politikai befolyásolásra. A közintézmények elszámoltathatóságát és átláthatóságát javítani kell. A korruptióellenes stratégia és cselekvési terv hiánya azt jelzi, hogy nincs meg az akarat a korruptió elleni érdemi küzdelemre. Az Európa Tanács Korruptió Elleni Államok Csoportjának (GRECO) legtöbb ajánlását nem hajtották végre. Összességében a korruptió továbbra is elterjedt, és aggodalomra ad okot.

Törökország bizonyos szintű felkészültséget mutat a **szervezett bűnözés elleni küzdelem** terén, és korlátozott mértékű haladást ért el. Az Europol és Törökország közötti együttműködés a 2004 júliusában hatályba lépett stratégiai együttműködési megállapodáson alapul. Az Europol, valamint a súlyos bűncselekmények és a terrorizmus elleni küzdelem tekintetében illetékes török hatóságok közötti személyesadat-cseréről szóló nemzetközi megállapodásra irányuló tárgyalások folyamatban vannak; e megállapodás értelmében Törökországnak meg kell reformálnia jogszabályait annak érdekében, hogy adatvédelmi joga összhangban legyen az európai normákkal. Törökországnak jobb eredményeket kell felmutatnia a bűnözői hálózatok felszámolásával és a bűncselekményből származó vagyoni eszközök elkobzásával kapcsolatban. A pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelmet szabályozó jogi keretet a Pénzügyi Akció Munkacsoportnak (FATF) és a Velencei Bizottságnak a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló törvényre vonatkozó ajánlásaival összhangban javítani kell. A kiberbűnözésre és a tanúvédelemre vonatkozó jogszabályok javítására is törekedni kell.

Az emberi jogok és az alapvető jogok helyzete tovább romlott. A szükségállapot idején bevezetett intézkedések közül sok továbbra is hatályban marad. A jogi keret tartalmazza az emberi és az alapvető jogok tiszteletben tartásának általános garanciáit, de a jogszabályokat és a gyakorlatot összhangba kell hozni az Emberi Jogok Európai Egyezményével (EJEE) és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) ítélezési gyakorlatával. Az újságírók, az írók, az ügyvédek, a tudományos szakemberek, az emberijog-védők és a rendszert bíráló személyek tevékenységeire vonatkozó széles körű korlátozások továbbra is negatívan hatottak e személyek szabadságjogainak gyakorlására, és öncenzúrához vezettek. Az, hogy Törökország megtagadta az EJEB határozatainak végrehajtását – mégpedig a Selahattin Demirtaş- és az Osman Kavala-ügyben –, tovább fokozta az igazságszolgáltatás nemzetközi és európai normáknak való megfelelésével kapcsolatos aggodalmakat. Törökországnak az isztambuli egyezményből való kilépése szintén megkérdőjelezte az említett normák melletti elköteleződését. Az új emberi jogi cselekvési terv, amely számos területen reformokat ígért, nem foglalkozik kritikus fontosságú kérdésekkel.

A véleménynyilvánítás szabadsága tekintetében továbbra is súlyos visszacsúszás volt tapasztalható. A jogszabályok és azok végrehajtása – különösen a nemzetbiztonságra és a terrorizmus elleni küzdelemre vonatkozó rendelkezések – továbbra is ellentétesek voltak az emberi jogok európai egyezményével és más nemzetközi normákkal, és eltértek az EJEB ítélezési gyakorlatától. Az egyre növekvő nyomás és a korlátozó intézkedések negatívan befolyásolták az ellenzéki vélemények terjesztését és a véleménynyilvánítás szabadságát. Az újságírók, az emberijog-védők, az ügyvédek, az írók, az ellenzéki politikusok, a diákok és a közösségi média felhasználói ellen folytatott büntetőeljárások és e személyek elítélése tovább folytatódott.

A gyülekezési és egyesülési szabadság területén további súlyos visszacsúszás következett be, tekintettel a visszatérő tilalmakra, a békés tüntetésekre való aránytalan beavatkozásokra és az ott alkalmazott túlzott erőszakra, a tüntetőkre „terrorizmushoz köthető tevékenységek” vádjával kivetett közigazgatási bírságokra és az ellenük indított büntetőeljárásokra. A jogszabályok és azok végrehajtása nincs összhangban a török alkotmánnyal, az európai normákkal és a nemzetközi egyezményekkel sem.

A leghátrányosabb helyzetű csoportok és a kisebbségekhez tartozó személyek jogait jobban kell védeni. A romák továbbra is jelentős arányban ki voltak zárva a formális állásokból, és életkörülményeik jelentősen romlottak. Továbbra is komoly aggodalomra ad okot a nemi alapú erőszak, a megkülönböztetés, valamint a kisebbségekkel – különösen a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, interszexuális és queer személyekkel (LMBTIQ-személyekkel) – szembeni gyűlöletbeszéd.

Törökország elért némi haladást a **migrációs és menekültügyi politika** terén. A 2020. márciusi incidenseket követően, amikor Törökország a migránsokat és a menekülteket aktívan arra ösztönözte, hogy a Görögországon keresztül a szárazföldi útvonalon tartsanak Európába, a helyzet végül enyhült. A keleti szárazföldi határ őrizeni és védelmi kapacitásának megerősítése tekintetében történt némi haladás. A 2016. márciusi EU–Törökország nyilatkozat továbbra is hozott eredményeket, és Törökország továbbra is kulcsszerepet játszott a Földközi-tenger keleti térségében húzódó útvonal menti migrációs áramlások hatékony kezelésében. Törökország azonban – a Covid19-világjárvánnyal kapcsolatos korlátozásokra hivatkozva – továbbra is feltartóztatta a görög szigetekről az EU–Törökország nyilatkozat értelmében visszatérő irreguláris migránsokat. A Törökországból az EU-ba történő áttelepítések azonban 2020 júliusában a korlátozások ellenére újraindultak. Bár a Görögországba érkező irreguláris migránsok száma csökkent, egyre gyakrabban használták az Olaszországba, valamint Ciprusnak a török kormány ellenőrzése alatt álló területeire vezető csempésztútvonalakat. Törökország továbbra sem hajtotta végre az EU–Törökország visszafogadási megállapodás harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó rendelkezéseit, noha azok 2017 októberében hatályba léptek. A Törökország és Görögország közötti illegális határátlépések száma összességében jóval alacsonyabb maradt, mint az EU–Törökország nyilatkozat elfogadása előtt.

Törökország továbbra is jelentős erőfeszítéseket tett a világ legnagyobb menekültközösségének befogadása és szükségleteinek kielégítése érdekében. A menekülteket támogató eszköz 6 milliárd EUR összegű teljes működési költségvetését 2020 végéig kötötték le, és 2021 augusztusáig több mint 4,2 milliárd EUR-t folyósítottak. Hatékony integrációs intézkedésekre van szükség ahhoz, hogy kezelni lehessen a menekültek tartós jelenlétét az országban. Javítani kell a migránsok és menekültek közegészségügyi ellátáshoz való hozzáférését. Egyik teljesítetlen vízumliberalizációs tárgyalási kritérium sem teljesült. Törökországnak továbbra is fokozottabban harmonizálnia kell jogszabályait a vízumpolitikára vonatkozó uniós vívmányokkal.

Törökország egyre határozottabb **külpolitikája** továbbra is ellentétes a KKBP szerinti uniós prioritásokkal, különösen a kaukázusi, szíriai és iraki katonai fellépéshez nyújtott támogatása miatt. Bár létrejött Törökországnak a közös kül- és biztonságpolitikában (KKBP) és a közös biztonság- és védelempolitikában (KBVP) való részvételét lehetővé tevő intézményi keret, Törökország továbbra is nagyon alacsony, mintegy 14 %-os harmonizációs mértéket tudott felmutatni. A Törökország által Líbiában nyújtott katonai támogatás, többek között külföldi harcosok helyszíni bevetése, valamint a részéről az IRINI művelet folyamatos bírálata és az azzal való együttműködés hiánya hátráltatja az EU eredményes hozzájárulását az ENSZ fegyverembargójának végrehajtásához, és Líbia kapcsán egymásnak ellentmondó megközelítésekhez vezetett. Törökország stabil és virágzó Szíriát szeretne, ami az EU-val közös célkitűzése. Törökország azonban folytatta saját katonai fellépését Észak-Szíriában, többek között az általa támogatott milíciák közreműködésével. Törökország ugyanakkor fokozta az alapvető szolgáltatások nyújtását és kiterjesztette infrastruktúra-hálózatait Észak-Szíriában.

A Tanács 2020 novemberében meghosszabbította a Törökország által a Földközi-tenger keleti térségében végzett jogellenes fűrási tevékenységekre tekintettel hozott korlátozó intézkedések jelenlegi keretének időtartamát. Az Európai Tanács a 2020. decemberi következtetéseiben határozottan elítélte Törökországnak az EU, az uniós tagállamok és az európai vezetők elleni egyoldalú fellépéseit, provokációit és fokozódó retorikáját. A Földközi-tenger keleti térségében 2021 elejétől csökkentek a feszültségek. Törökország felhagyott a Görögország és Ciprus tengeri övezeteiben végzett jogellenes szénhidrogén-feltárási tevékenységekkel. Október elején azonban a török hadihajók megakadályozták a Nautical Geo nevű hajót abban,

hogy felmérést végezzen Ciprus kizárólagos gazdasági övezetében, és Törökország NAVTEX-üzenetet adott ki olyan szeizmikus felmérések elvégzésére, amelyek Ciprus kizárólagos gazdasági övezetének egyes részeire is kiterjednének. Ezen túlmenően Törökország továbbra is intézkedéseket annak érdekében, hogy az ENSZ BT 550 (1984) sz. és 789 (1992) sz. határozatával ellentétes, elfogadhatatlan egyoldalú határozatokkal megváltoztassa Varószia lezárt város jogállását. Az EU határozottan elítélte Törökország egyoldalú lépéseit, valamint a török elnök és a ciprusi török közösség vezetője által 2021. július 20-án tett elfogadhatatlan bejelentéseket a lezárt ciprusi Varószia városának újbóli fokozatos megnyitásáról, és felszólított ezen intézkedések azonnali visszavonására és a Varószia-állal kapcsolatban 2020 októbertől hozott valamennyi lépés visszavonására.

Az EU ismételten hangsúlyozta, hogy tiszteletben kell tartani az uniós tagállamok szuverén jogait, amelyekbe beletartozik az is, hogy – az uniós vívmányokkal és a nemzetközi joggal, többek között az ENSZ tengerjogi egyezményével összhangban – kétoldalú megállapodásokat kössenek, valamint természeti erőforrásaikat feltárják és kiaknázzák. Törökországnak egyértelműen el kell köteleznie magát a jószomszédi kapcsolatok, a nemzetközi megállapodások, valamint az ENSZ Alapokmányával összhangban történő békés vitarendezés mellett, amelybe szükség esetén a Nemzetközi Bíróságot is bevonják.

Törökország nem biztosította az EU és Törökország közötti társulási megállapodáshoz csatolt kiegészítő jegyzőkönyv teljes körű és megkülönböztetésmentes végrehajtását, és nem szüntette meg az áruk szabad mozgását gátló valamennyi akadályt, ideértve a Ciprussal való közvetlen közlekedési összeköttetésekre vonatkozó korlátozásokat is. Nem történt haladás a Ciprusi Köztársasággal fenntartott kétoldalú kapcsolatok normalizálása terén, és a 2021. áprilisi informális megbeszélések nem tették lehetővé a hivatalos tárgyalások újraindítását.

Az Európai Tanács 2021. márciusi és 2021. júniusi ülésén emlékeztetett arra, hogy az Európai Uniónak stratégiai érdeke, hogy stabil és biztonságos környezet alakuljon ki a Földközi-tenger keleti térségében, valamint hogy együttműködésen alapuló és kölcsönösen előnyös kapcsolatot alakítson ki Törökországgal. Tekintettel a jogellenes fűrási tevékenységek beszüntetésére, a Görögország és Törökország közötti kétoldalú tárgyalások újrakezdésére és az Egyesült Nemzetek égisze alatt a ciprusi problémáról tartott soron következő megbeszélésekre, a vezetők felajánlották, hogy elősegítik az EU és Törökország közötti kapcsolatok pozitívabb dinamikáját. E célból kijelentették, hogy több közös érdekű területen készen állnak arra, hogy fokozatos, arányos és visszafordítható módon megbeszéléseket folytassanak Törökországgal, amennyiben Törökország teljesíti az Európai Tanács korábbi következtetéseiben meghatározott feltételeket, és a Földközi-tenger keleti térségében fennmarad a dezesskaláció. A vezetők felszólították Törökországot arra, hogy tartózkodjon a nemzetközi jogot sértő újabb provokációktól vagy egyoldalú fellépésektől. A közös közleményt figyelembe véve újról megerősítették az Európai Unió azon határozott szándékát, hogy ilyen fellépés esetén – saját és tagállamai érdekeinek védelme, valamint a regionális stabilitás fenntartása érdekében – igénybe veszi a rendelkezésére álló eszközöket és lehetőségeket.

Törökország továbbra is érvényesnek nyilvánította a Törökország és Líbia között 2019-ben létrejött, tengeri elhatárolásról szóló megállapodást és katonai megállapodást. Az EU úgy véli, hogy ez sérti a harmadik államok szuverén jogait, nem felel meg a tengerjognak, és nem jár jogkövetkezményekkel a harmadik államokra nézve.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, a török gazdaság előrehaladott szinten van, de a jelentéstételi időszak során nem ért el haladást, és a működésével kapcsolatban továbbra is komoly aggályok merülnek fel. A hatóságok jelentős és széles körű intézkedéseket hoztak a

belső kereslet fellendítése és a Covid19-világjárvány gazdasági következményeinek enyhítése érdekében. Ennek eredményeként a gazdaság gyorsan talpra állt a válságból, és már 2020 harmadik negyedévében elérte a válság előtti szintet. A válságra adott határozott szakpolitikai válaszlépések közepette az intézményi és szakpolitikai koordináció hiányosságai aláásták a hatósági intézkedések hitelességét és eredményességét, és fokozódott az egyensúlyhiány. A makrogazdasági politikamix túlságosan nagy mértékben támaszkodott a hitelcsatornára, míg a közvetlen költségvetési támogatási intézkedések a társadalmi és munkaerőpiaci kihívások nagyságrendjére tekintettel meglehetősen korlátozottak voltak. A múlt évi erőteljes monetáris növekedés gyengítette a lírát, növelte az inflációt és a dollárosítást, és portfóliókiáramlást váltott ki. A folyó fizetési mérleg hiányának 2019-es megszűntetése rövid távúnak bizonyult, emellett a külső egyensúlyhiány továbbra is jelentős sebezhetőségi tényező. A monetáris politika 2020 őszén szigorodott, de a központi bank elnökének 2021 márciusában történt, mindössze négy hónappal a kinevezését követő hirtelen felmentése a pénzügyi piacok instabilitását váltotta ki, és megkérdőjelezte a hatóságoknak az infláció csökkentése melletti elkötelezettségét.

Az intézményi és szabályozási környezet tovább gyengült, és továbbra is felmerülnek problémák a kiszámíthatósággal, az átláthatósággal és a rendeletek végrehajtásával kapcsolatban. A piacelhagyás továbbra is költséges és lassú volt. Az informális szektor a válság alatt visszaszorult, de továbbra is a gazdaság jelentős részét teszi ki. Az állam továbbra is beavatkozik az árképzési mechanizmusokba. Az állami támogatások nyújtása tekintetében továbbra sincsenek megfelelő szabályok a végrehajtásra, a jogérvényesítésre és az átláthatóságra vonatkozóan. A 2020 őszéig laza monetáris politikával és kedvező szabályozási intézkedésekkel támogatott banki hitelezés erőteljesen nőtt, különösen az állami tulajdonban lévő bankok ösztönzésével. A bankszektor – a szabályozási átstrukturálásnak és más válságenyhítő intézkedéseknek köszönhetően – továbbra is tőkeerős volt. A világjárvány rendkívül kedvezőtlen hatást gyakorolt a munkaerőpiacra és a szegénységre. Az eltántorított munkavállalók száma jelentősen nőtt, és a foglalkoztatottság jóval alacsonyabb volt, mint néhány évvel korábban. A nők munkaerőpiaci részvétele és foglalkoztatása továbbra is különösen alacsony szinten maradt. A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok aránya emelkedett.

Törökország korlátozott haladást ért el, és jól felkészült az EU-n belüli versenyképesszhez és piaci erőkhöz való alkalmazkodás terén. Bár történt némi haladás az oktatáshoz való hozzáférés javítása terén, az oktatási rendszer és a munkaerőpiaci igények továbbra sem igazodnak egymáshoz. A kutatás-fejlesztésre fordított kiadások lassú ütemben tovább nőttek, de továbbra is jóval elmaradtak a kormány által kitűzött célértéktől. A kedvező finanszírozási feltételeknek és a kedvezményes hitelezésnek köszönhetően a beruházási tevékenység 2020-ban fellendült. Az energiaellátás diverzifikálása és a megújulóenergia-ágazat fejlesztése tekintetében haladás történt. A helyi tartalmi követelményre vonatkozó gyakorlatok kiterjesztése továbbra is aggodalomra ad okot. Az EU Törökország külkereskedelmében való relatív részesedése kismértékben nőtt annak ellenére, hogy Törökország jelentős mértékben eltért az EU és Törökország közötti vámunió szerinti kötelezettségeitől.

Ami a **tagsággal járó kötelezettségek vállalására való képességét** illeti, Törökország nagyon korlátozott mértékben és meglehetősen pragmatikusan harmonizálta jogszabályait az uniós vívmányokkal.

A belső piac témaköre kulcsfontosságú a vámunió megfelelő működéséhez és Törökországnak az EU egységes piacába való felvételéhez. Törökország jó felkészültségi szintet ért el az áruk szabad mozgása esetében. Bár az „új és globális megközelítés” keretében folytatta a technikai jellegű uniós jogszabályokkal való harmonizációt, a kereskedelem technikai akadályai továbbra is fennállnak, ami akadályozza a vámunió megfelelő működését.

A munkavállalók szabad mozgása, valamint a letelepedés és a szolgáltatásnyújtás szabadsága terén korai szakaszban tart a felkészülés, mivel számos szakma gyakorlását nem teszik lehetővé az uniós polgárok számára. Törökország mérsékelten felkészült a tőke szabad mozgása területén, különösen a vagyon- és ingatlanszerzés továbbra is fennálló jelentős akadályai miatt. Törökország javította a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelmet szabályozó jogi keretét. Jó felkészültségi szintet ért el a fogyasztóvédelemre és egészségvédelemre vonatkozó jogszabályok harmonizációja tekintetében, amint azt Törökország Covid19-világjárvány elleni erőteljes oltási kampánya is illusztrálja. Azonban mindkét területen meg kell erősíteni a közigazgatási kapacitást, valamint az érdekelt felek közötti konzultációkat és koordinációt. Törökország bizonyos felkészültségi szintet ért el a versenypolitika területén. Továbbra is hiányoznak az állami támogatások végrehajtására vonatkozó szabályok, a jogérvényesítés és az átláthatóság, az intézményrendszer pedig továbbra is hiányos. A versenyképesség és inkluzív növekedés témakörében főként a gazdasági vonatkozású fejezetek tekintetében figyelhető meg visszacsúszás. Ez különösen érvényes volt a vállalkozás- és iparpolitika esetében, főként amiatt, hogy Törökország az uniós iparpolitika elveivel összeegyeztethetetlen intézkedéseket vezetett be, valamint a gazdaság- és monetáris politika esetében, ami a központi bankra nehezedő fokozott politikai nyomást tükrözi. Visszacsúszás történt a szociálpolitika és a foglalkoztatás területén is, ami a szakszervezeti jogok korlátozásával, a valódi szociális párbeszéd hiányával és az informális gazdasági tevékenység állandó szintjével függ össze. Ami az adózást illeti, bár Törökország mérsékelten felkészült, egyértelmű stratégiára van szükség, amellyel elkerülhető az adókulcsok gyakori változása, és lehetővé válik az adóügyi információk cseréje valamennyi uniós tagállammal. Törökország továbbra is jól felkészült a vámunióra, de korlátozott haladást ért el, többek között a vámunió végrehajtása terén is. Törökország továbbra is eltér az EU és Törökország közötti vámunió szerinti kötelezettségeitől, ami számos kereskedelmi akadályhoz vezet. Törökország bizonyos szintű felkészültséget ért el az információs társadalom és média területén. Folytatódott a visszacsúszás, főként a nem megfelelő verseny, a médiatulajdon koncentrálódása és a szabályozó hatóságok függetlenségének hiánya miatt. Törökország felkészülése jól halad a tudomány és kutatás területén, emellett folytatta a nemzeti kutatási és innovációs kapacitás növelését és az Európai Kutatási Térséghez (EKT) való igazodást célzó cselekvési terv végrehajtását. Törökország mérsékelten felkészült az oktatás és a kultúra területén, és tovább kell fejlesztenie az inkluzív oktatást, külön hangsúlyt helyezve a hátrányos helyzetű csoportokból származó lányokra és gyermekekre.

Ami a zöld menetrend és a fenntartható konnektivitás témakörét illeti, Törökország mérsékelten felkészült a közlekedéspolitika és az energiapolitika területén. Néma haladást ért el az energia- és közlekedési hálózatok területén, és folytatódott a bolgár határt Isztambullal összekötő Halkali–Kapikule vasútvonal építése. Törökország elért bizonyos felkészültségi szintet a környezetvédelem és az éghajlatváltozás területén, és kritikus környezeti és éghajlati kihívásokkal néz szembe, mind az éghajlatváltozás mérséklése, mind pedig az ahhoz való alkalmazkodás tekintetében. Elért némi haladást, többek között megerősítette az éghajlatváltozásról szóló párizsi megállapodást, valamint növelte kapacitását a hulladékgazdálkodás, a szennyvízkezelés és a jogszabályok harmonizációja területén, a jogérvényesítés és a végrehajtás azonban továbbra is alacsony szintű. Törökországnak a Párizsi Megállapodás szerinti nemzetileg meghatározott hozzájárulás növelésével, hosszú távú stratégiai dekarbonizációs és alkalmazkodási tervekkel, valamint az azokat belföldi szinten tükröző megfelelő jogszabályokkal kell teljesítenie a kötelezettségeit. Ami az erőforrások, a mezőgazdaság és a kohézió témakörét illeti, Törökország a mezőgazdaság és vidékfejlesztés területén elért bizonyos felkészültségi szintet. A jelentéstételi időszakban azonban visszacsúszás következett be, mivel agrárpolitikája eltért az EU közös agrárpolitikájának legfontosabb elveitől. Törökország az élelmiszeripari termékek EU-ba irányuló exportja

tekintetében jelentős exportőr, és korlátozott haladást ért el az élelmiszer-biztonság, valamint az állat- és növényegészségügyi politika területén. Törökországnak további haladást kell elérnie az uniós előírásoknak való megfelelés terén, különösen a növényvédőszer-maradványok tekintetében. Jól haladt a halászat területén azáltal, hogy végrehajtotta a halászati törvényt, illetve megvalósította az erőforrás-gazdálkodást és a flottairányítást, valamint a felügyeletet és az ellenőrzést. Törökország mérsékelten felkészült a regionális politika és a strukturális eszközök koordinációja területén. Összességében elért némi haladást ezen a területen, különösen az IPA II keretébe tartozó pénzeszközök felhasználásának felgyorsítása és néhány strukturális hiányosság kezelése tekintetében. Törökország elért bizonyos felkészültségi szintet a pénzügyi és költségvetési rendelkezések terén, a jelentéstételi időszakban pedig korlátozott haladást ért el a közigazgatási kapacitás megerősítése, illetve a saját források rendszerének helyes alkalmazására vonatkozó végrehajtási szabályok kidolgozása terén.

Törökország mérsékelten felkészült a külkapcsolatok területén, különösen a Közös Vámtarifától és a közös kereskedelempolitikától való folyamatos eltérések miatt. Korlátozott haladást ért el a jelentéstételi időszakban, amikor az EU–Egyesült Királyság megállapodást követően sikeresen kötött kereskedelmi megállapodást az Egyesült Királysággal. Törökország bizonyos szintű felkészültséget ért el a kül-, biztonság- és védelempolitika területén. A kül- és biztonságpolitikáról folytatott politikai párbeszéd keretében visszacsúszás történt, mivel Törökország egyre határozottabb külpolitikája ütközött a közös kül- és biztonságpolitika szerinti uniós prioritásokkal.

Összességében számos területen további jelentős erőfeszítésekre van szükség a jogszabályok uniós vívmányokkal való harmonizációja terén. A végrehajtást és a jogérvényesítést minden területen jelentős mértékben javítani kell. A szabályozó hatóságok függetlenségének biztosítása és a közigazgatási kapacitás fejlesztése kulcsfontosságú ahhoz, hogy Törökország további haladást érhesen el.

2. MELLÉKLET – STATISZTIKAI ADATOK (2021. szeptember 9-i állapot)

Demográfia	Megj egyz és	Montenegró		Észak-Macedónia		Albánia		Szerbia		Törökország		Bosznia- Hercegovina		Kosзовó		EU-27	
		2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Teljes népesség (ezer fő)		622 s	622 s	2 075 es	2 077 s	2 870 s	2 862 s	7 001 s	6 964 s	80 811 s	82 004 s	3 500 s	3 492 ps	1 799 es	1 796 s	446 209 ps	446 446 bps
A 15–64 évesek hányada a teljes népességben (%)		67,2 s	66,9 s	69,9 s	69,6 s	68,8 s	68,7 s	65,7 s	65,3 s	67,9 s	67,8 s	:	:	66,8 s	67,1 s	64,8 ps	64,6 bps
A nyers természetes szaporodás (fogyás) (1 000 lakosra vetítve)		1,2	1,0	0,8	–0,3	2,5	2,3	–5,4	–5,3	10,1	9,1	–2,4 p	:	7,7	6,9	–1,0 ep	–1,1 bep
A férfiak születéskor várható élettartama (év)		74,5	74,0	74,6	74,7	77,4	77,6	73,5	73,4	76,2	76,4	:	:	:	:	78,2 ep	78,5 bep
A nők születéskor várható élettartama (év)		79,3	79,5	78,8	78,6	80,5	80,7	78,4	78,6	81,6	81,8	:	:	:	:	83,7 ep	84,0 bep

Munkaerőpiac	Megj egyz és	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Aktivitási ráta a 20–64 évesek körében: a 20–64 éves népesség gazdaságilag aktív hányada (%)		70,5	71,8	70,4	71,5	74,8 ew	75,9 ew	72,5	72,9	62,3	62,2	58,4 w	59,0 w	46,6 w	45,2 w	77,9	78,2
Aktivitási ráta a 20–64 éves férfiak körében: a 20–64 éves férfiak gazdaságilag aktív hányada (%)		78,6	79,2	84,2	83,4	84,5 ew	84,4 ew	80,2	80,1	83,8	83,3	71,7 w	71,3 w	72,7 w	67,3 w	84,0	84,2
Aktivitási ráta a 20–64 éves nők körében: a 20–64 éves nők gazdaságilag aktív hányada (%)		62,5	64,4	56,3	59,3	65,4 ew	67,6 ew	64,8	65,6	40,8	41,1	45,0 w	46,9 w	20,7 w	23,2 w	71,8	72,2
Foglalkoztatási ráta a 20–64 éves népesség körében (%)																	
Összesen		59,8	60,8	56,1	59,2	65,6 ew	67,1 ew	63,1	65,2	55,6	53,8	47,7 w	49,7 w	33,2 w	34,2 w	72,3	73,1
Férfiak		66,7	67,5	66,6	69,7	73,9 ew	74,7 ew	70,5	72,1	76,0	73,2	59,5 w	61,6 w	52,6 w	53,0 w	78,2	78,9
Nők		52,9	54,2	45,2	48,4	57,4 ew	59,7 ew	55,8	58,2	35,2	34,4	35,8 w	38,0 w	14,1 w	15,6 w	66,4	67,2

Munkaerőpiac, folytatás	Megj egyz és	Montenegró		Észak-Macedónia		Albánia		Szerbia		Törökország		Bosznia- Hercegovina		Kosзовó		EU-27	
		2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő 15–24 évesek, a korosztály %-ában		16,2	17,3	24,1	18,1	26,5 w	25,5 w	16,5	15,3	24,4	26,0	21,6 w	21,0 w	30,1 w	32,7 w	10,5	10,1
Nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő 15–29 évesek, a korosztály %-ában		21,0	21,3	29,8	24,5	28,6 w	26,6 w	20,1	19,0	27,6	29,5	25,5 w	25,0 w	37,3 w	39,9 w	13,1	12,6
Foglalkoztatás a fő ágazatok szerint																	
Mezőgazdaság, erdészet és halászat (%)		8,0 s	7,1 s	15,7 s	13,9 s	37,4 ew	36,4 ew	15,9 s	15,6 s	18,4 s	18,1 s	15,7 w	18,0 w	3,5 w	5,2 w	4,5 s	4,3 s
Ipar (%)		9,9 s	9,5 s	23,9 s	24,1 s	12,7 ew	13,1 ew	22,5 s	22,6 s	19,7 s	19,8 s	23,5 w	23,8 w	14,3 w	15,1 w	18,2 s	18,1 s
Építőipar (%)		9,0 s	9,9 s	7,4 s	7,0 s	7,0 ew	7,0 ew	4,4 s	4,8 s	6,9 s	5,5 s	8,7 w	7,9 w	11,9 w	12,6 w	6,7 s	6,7 s
Szolgáltatások (%)		72,5 s	73,1 s	52,9 s	55,0 s	42,9 ew	43,5 ew	57,2 s	56,9 s	54,9 s	56,6 s	52,1 w	50,3 w	70,3 w	67,1 w	69,9 s	70,1 s
Közszektorbeli alkalmazottak az összes foglalkoztatott arányában, 20–64 évesek (%)	1., 2.	31,7 w	29,3 w	:	:	15,9 ew	15,3 ew	27,3 w	26,6 w	15,4 w	16,8 w	18,4 w	17,2 w	30,8 w	27,6 w	:	:
Magánszektorbeli alkalmazottak az összes foglalkoztatott arányában, 20–64 évesek (%)	3., 2.	63,9 bw	66,5 w	:	:	84,1 ew	84,7 ew	72,7 w	73,4 w	84,6 w	83,2 w	81,6 w	82,8 w	69,2 w	72,4 w	:	:
Munkanélküliségi ráta (a gazdaságilag aktív népesség %-ában)																	
Összesen		15,2	15,2	20,8	17,3	12,3 ew	11,5 ew	12,8	10,5	10,9	13,7	18,5 w	15,9 w	29,4 w	25,5 w	7,3	6,7
Férfiak		15,3	14,7	21,3	16,5	12,7 ew	11,6 ew	12,1	10,0	9,6	12,4	17,3 w	13,8 w	28,3 w	22,4 w	7,0	6,4
Nők		15,1	15,7	19,9	18,4	11,9 ew	11,4 ew	13,8	11,2	13,8	16,5	20,5 w	19,0 w	33,3 w	34,4 w	7,6	7,1
15–24 éves fiatalok		29,4	25,2	45,4	35,6	28,3 ew	27,2 ew	29,7	27,5	20,2	25,2	38,8 w	33,8 w	55,4 w	49,4 w	16,1	15,1
Tartós (> 12 hónap)		11,4	12,0	15,5	12,4	8,3 ew	7,3 ew	6,5	5,3	2,4	3,2	15,2 w	12,1 w	17,2 w	16,2 w	3,1	2,6
Átlagos havi nominálbérek és -keresetek (EUR)	4.	16,2	17,3	24,1	18,1	26,5 w	25,5 w	16,5	15,3	24,4	26,0	21,6 w	21,0 w	30,1 w	32,7 w	10,5	10,1

Oktatás	Megj egyz és	Montenegró		Észak-Macedónia		Albánia		Szerbia		Törökország		Bosznia- Hercegovina		Kosзовó		EU-27	
		2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Korai iskolaelhagyók: a legfeljebb alapkú végzettséggel rendelkező, további oktatásban és képzésben nem részesülő 18–24 évesek százalékos aránya		4,6	5,0	7,1	7,1	17,4 w	16,3 w	6,8	6,6	31,0	28,7	5,4 w	3,8 w	9,6 w	8,2 w	10,5	10,2
Az oktatásra fordított kiadások a GDP arányában (%)		:	:	:	:	3,2 psw	:	3,6 sw	:	4,3	:	:	:	4,5 sw	:	:	:
A legfeljebb alapkú végzettséggel rendelkezők százalékos aránya a 20–24 éves teljes népesség körében		:	4,8	8,1	8,1	:	:	7,5	7,5	41,4	38,0	:	:	12,9 w	8,6 w	16,8	16,5
A legfeljebb alapkú végzettséggel rendelkezők százalékos aránya a 20–24 éves férfiak körében		:	:	6,5	6,4	:	:	7,7	7,3	41,8	39,5	:	:	12,0 w	7,7 w	19,3	19,0
A legfeljebb alapkú végzettséggel rendelkezők százalékos aránya a 20–24 éves nők körében		:	:	9,7	9,9	:	:	7,3	7,6	40,9	36,6	:	:	14,0 w	9,6 w	14,2	13,8
A középfokú vagy posztsekunder (nem felsőfokú) végzettséggel rendelkezők százalékos aránya a 20–24 éves teljes népesség körében		84,6	82,4	82,5	83,7	:	:	85,6	85,9	37,4	39,8	87,1 w	87,3 w	78,9 w	78,9 w	66,9	66,6
A középfokú vagy posztsekunder (nem felsőfokú) végzettséggel rendelkezők százalékos aránya a 20–24 éves férfiak körében		88,2	85,3	87,0	87,6	:	:	87,3	88,1	40,2	41,7	89,4 w	89,9 w	81,0 w	83,3 w	67,6	67,3
A középfokú vagy posztsekunder (nem felsőfokú) végzettséggel rendelkezők százalékos aránya a 20–24 éves nők körében		80,7	79,3	77,8	79,4	:	:	83,8	83,7	34,6	37,9	84,4 w	84,1 w	76,6 w	73,9 w	66,2	65,8
A felsőfokú végzettséggel rendelkezők százalékos aránya a 30–34 éves teljes népesség körében		32,4	36,8	33,3	35,7	27,3 ew	31,3 ew	32,8	33,5	28,8	31,4	23,5 w	22,5 w	20,9 w	24,5 w	39,4	40,3
A felsőfokú végzettséggel rendelkezők százalékos aránya a 30–34 éves férfiak körében		29,3	35,4	26,4	32,1	22,5 ew	27,1 ew	26,4	26,9	30,2	32,7	18,8 w	17,3 w	20,9 w	22,5 w	34,1	35,1

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők százalékos aránya a 30–34 éves nők körében		35,5	38,1	40,4	39,4	33,2 ew	36,6 ew	39,4	40,4	27,4	30,0	28,4 w	28,6 w	20,8 w	26,8 w	44,8	45,6
--	--	------	------	------	------	---------	---------	------	------	------	------	--------	--------	--------	--------	------	------

Nemzeti számlák	Megj egyz és	Montenegró		Észak-Macedónia		Albánia		Szerbia		Törökország		Bosznia- Hercegovina		Kosзовó		EU-27	
		2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Bruttó hazai termék																	
Folyó áron (milliárd EUR)		4 663	4 951	10 744	11 209 p	12 828	13 753 p	42 892	45 970	658 464	679 510	17 100	18 046	6 672	7 056	13 519 8 07	13 983 4 67
Per fő (EUR)		7 490	7 960	5 170 e	:	4 480	4 820 p	6 140	6 620	8 090	8 230	4 885 s	5 168 ps	3 740 es	3 956 s	30 270	31 250
Egy főre jutó vásárlóerő- egységben (PPS)		14 890	16 020	11 560 e	:	9 360	9 840 p	12 250	12 990	19 530	18 940	9 800	10 300	:	:	30 850	31 920
Egy főre jutó vásárlóerő- egységben (PPS), az uniós átlaghoz viszonyítva (EU- 27 = 100)		48,3	50,2	37,5	:	30,4	30,8	39,7	40,7	63,3	59,3	31,7 s	32,3 s	:	:	100	100
Éves reál (volumen)változás az előző évhez képest (%)		5,1	:	2,9	3,2 p	:	:	4,5	4,2	3,0	0,9	3,7	2,8	3,4	4,8	2,1	1,6
Bruttó hozzáadott érték fő szektoronként																	
Mezőgazdaság, erdészet és halászat (%)		8,2	7,9	9,8	9,3 p	21,1	21,0 p	7,7	7,2	6,4	7,1	6,9	6,6	8,1	9,0	1,8	1,8
Ipar (%)		12,5	11,9	21,5	20,7 p	14,1	13,8 p	25,4	24,0	24,9	24,2	23,9	23,1	24,2	23,4	20,2	19,8
Építőipar (%)		7,0	7,9	6,2	6,4 p	10,3	9,8 p	5,4	6,9	7,9	6,0	4,8	5,0	10,4	10,1	5,3	5,5
Szolgáltatások (%)		72,4 s	72,2 s	62,6 s	63,6 ps	54,6 s	55,4 ps	61,6 s	61,9 s	60,7 s	62,8 s	64,4 s	65,3 s	57,2 s	57,5 s	72,7 s	73,0 s

Fizetési mérleg																	
Nettó (beáramló – kiáramló) közvetlen külföldi befektetés (kkb) (millió EUR)	20., 23., 24.	322,5 w	305,1 w	603,7 w	363,3 w	1 022,2 w	1 036,3 w	3 156,5 w	3 551,1 w	7 937,3 w	5 473,9 w	507,1 w	354,5 w	225,8 w	188,4 w	– 58 382,8 s	25 685,2 s
Nettó (beáramló – kiáramló) közvetlen külföldi befektetés (kkb) (a GDP %-ában)		6,92 sw	:	5,64 psw	:	8,00 sw	:	7,44 sw	:	:	:	2,56 sw	:	:	:	–0,4 s	0,2 s
Nettó (beáramló – kiáramló) közvetlen külföldi befektetés (kkb) az EU-27 viszonylatában (millió EUR)	20., 23., 25.	–59,0 s	40,0 s	290,0 w	193,0 s	215,6 w	610,3 s	1 837,4 w	2 186,0 s	1 425,4 s	–325,5 w	293,4 w	200,1 w	45,7 s	152,5 s	– 44 692,0 s	12 492,4 s
Nettó (beáramló – kiáramló) közvetlen külföldi befektetés (kkb) az EU-27 viszonylatában (a GDP %-ában)	25., 26.	–1,27 s	0,81 s	2,70 sw	1,72 ps	1,68 sw	4,44 ps	4,28 sw	4,76 s	0,22 s	–0,05 sw	1,72 sw	1,11 sw	0,69 s	2,16 s	–0,33 s	0,09 s
Kivándorlók általi hazautalások a GDP %-ában		4,89 s	4,83 s	1,86 s	1,75 ps	5,22 s	5,11 ps	5,01 s	5,83 s	0,05 s	0,02 s	8,52 s	8,36 s	12,00 s	12,07 s	0,15 s	0,15 s

Áruk külkereskedelme	Megj egyz és	Montenegró		Észak-Macedónia		Albánia		Szerbia		Törökország		Bosznia- Hercegovina		Kosзовó		EU-27	
		2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Az EU-27-be irányuló export hányada az összes kivitel értékében (%)		43,1 s	37,0 s	80,3 s	78,5 s	75,9 s	76,4 s	67,0 s	66,3 s	43,3 s	42,2 s	72,2 s	72,3 s	27,5 s	33,2 s	:	:
Az EU-27-ből származó import hányada az összes behozatal értékében (%)		47,1 s	47,0 s	52,9 s	50,8 s	60,0 s	57,7 s	55,9 s	54,7 s	32,9 s	31,6 s	59,7 s	61,1 s	42,7 s	49,1 s	:	:
Kereskedelmi egyenleg (millió EUR)		-2 154	-2 185	-1 804	-2 040	-2 596	-2 843	-4 424	-5 356	-46 047	-27 836	-3 770	-4 093	-2 980	-3 114	148 224, 8	191 345, 8
Áruk és szolgáltatások nemzetközi kereskedelme a GDP arányában																	
Behozatal (a GDP %-ában)		66,7	64,8	72,8	76,5 p	45,2	45,0 p	59,1	61,0	31,3	29,9	57,3	55,2	57,3	56,4	45,4	45,9
Kivitel (a GDP %-ában)		42,9	43,7	60,4	62,3 p	31,6	31,3 p	50,4	51,0	31,2	32,7	42,5	40,5	29,1	29,3	49,3	49,4

Államháztartás	Megj egyz és	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
** Államháztartási többlet (+)/hiány (-) (a GDP %-ában)		-4,6 w	-2,0 w	-1,8 w	-2,0 w	-1,6 w	-1,9 w	0,6 ew	-0,2 ew	-2,9 w	-4,5 w	1,6 w	:	:	:	-0,4	-0,5
** Államadósság (a GDP %- ában)	5.	70,1 ew	76,5 w	40,4 w	40,7 w	65,0 w	63,8 w	54,4 ew	52,9 ew	30,2 w	32,6 w	40,8 w	:	17,1 ew	:	79,5	77,5

Pénzügyi mutatók	Megj egyz és	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
A fogyasztói árak éves változása (%)	6.	2,9 w	0,5 w	2,3 d	0,7 d	1,8 w	1,7 w	2,0 d	1,9 d	16,3 d	15,2 d	1,4 w	0,6 w	1,1 w	2,7 w	1,8	1,4
**A magánszektor összevont adósságállománya a GDP arányában (%)	7., 8., 9.	:	:	:	:	:	:	:	:	2,3 w	3,3 w	3,4 w	:	:	:	:	:
Teljes külső adósságállomány a GDP arányában (%)	10.	164,7 s	:	73,0 s	72,7 ps	65,1 s	59,9 ps	62,5 sw	:	:	:	68,0 sw	:	:	:	:	:
Teljes devizaadósság- állomány a GDP arányában (%)	11.	:	15 w	:	:	65 w	61 w	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Hitelkamatláb (egy év), évente (%)	12., 13., 14., 15.	6,36 w	6,01 w	3,00 w	2,75 w	5,66 w	6,27 w	4,25 w	3,50 w	28,89 w	15,82 w	3,79 w	3,29 w	6,65 w	6,51 w	:	:
Betéti kamatláb (egy év), évente (%)	12., 13., 16., 17.,	0,56 w	0,40 w	0,15 w	0,15 w	0,73 w	0,49 w	1,75 w	1,00 w	22,31 w	14,56 w	0,05 w	0,06 w	1,31 w	1,46 w	:	:

	18., 19.																
A tartalékeszközök értéke (ideértve az aranyat is) (millió EUR)	13., 20., 21.	1 049, 8 w	1 366,8 w	2 867,1 w	3 262,6 w	3 399,0 w	3 359,6 w	11 261,8 w	13 378, 5 w	78 770, 5 w	94 413,6 w	5 944,1 w	6 441, 1 w	769,3 w	863,7 w	:	:
Nemzetközi tartalékok – importhónap-egyenérték	13., 22.	4,0 sw	5,1 sw	4,4 sw	4,6 sw	7,0 sw	6,5 sw	5,3 sw	5,7 sw	4,5 sw	5,6 sw	7,3 sw	7,8 sw	2,4 sw	2,6 sw	:	:

Üzleti környezet	Megj egyz és	Montenegró		Észak-Macedónia		Albánia		Szerbia		Törökország		Bosznia- Hercegovina		Kosзовó		EU-27	
		2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Ipari termelési index (2015 = 100)	27.	113,7	106,7	109,2	113,2	96,6 w	95,5 w	110,8	111,2	114,2	113,6	109,4	103,5	:	:	106,5	105,7

Infrastruktúra	Megj egyz és	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
A vasúti hálózat sűrűsége (az ezer km²-re jutó működő vonalak száma)	28.	18,1 sw	:	26,9 s	26,9 s	11,6 sw	5,9 sw	42,5 sw	42,5 sw	13,2 ds	13,3 s	19,9 sw	19,9 sw	30,5 sw	30,5 sw	:	:
Autópályák hossza (kilométer)		0 zw	0 zw	287	335	:	:	963 w	781 w	2 842	3 060	198 w	208 w	119 w	137 w	:	:

Energia	Megj egyz és	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Nettó energiabehozatal a GDP arányában		4 s	4 s	6 s	7 ps	1 s	2 ps	5 s	5 s	2 s	1 s	5 s	5 s	6 s	6 s	2,9 s	2,6 s

Forrás: Eurostat és a nyugat-balkáni, valamint a törökországi statisztikai hivatalok

: = nem áll rendelkezésre

b = idősortörés

d = eltérő meghatározás

e = becsült érték

p = ideiglenes

s = Eurostat-becslés

w = a nemzeti statisztikai hivatal által és annak felelőssége mellett szolgáltatott, változatlan formában közzétett adatok, és semmiféle bizonyosság nincs azok minőségét és az uniós statisztikai módszertannak való megfelelésüket illetően

z = nem értelmezhető, ezért 0-val egyenlő

Lábjegyzetek:

1. Montenegró: az adatok a magán- vagy közszektorbeli foglalkoztatottak számának az alkalmazottak teljes számához viszonyított arányában értendők.
2. Bosznia-Hercegovina: közszektor alatt a NACE Rev. 2 O, P és Q nemzetgazdasági ága, magánszektor alatt a NACE többi nemzetgazdasági ága értendő.
3. Montenegró: idősortörés, mivel korábban csak a foglalkoztatottak válaszoltak erre a kérdésre; 2018 óta minden foglalkoztatott válaszol erre a kérdésre.
4. Bosznia-Hercegovina: nettó kereset.
5. Bosznia-Hercegovina: év vége (december 31.).
6. Bosznia-Hercegovina: fogyasztóiár-infláció.
7. Törökország: az adatok a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokra és a hitelekre vonatkoznak.
8. Bosznia-Hercegovina: monetáris pénzügyi intézmények adatai.
9. Bosznia-Hercegovina: a 2017. évi GDP-adatokat használták fel.
10. Szerbia: a Szerb Köztársaság hivatalos külső adósságállománya.
11. Albánia: külső adósságállomány (beleértve a közvetlen külföldi befektetéseket).
12. Montenegró: súlyozott átlagos effektív kamatláb, fennmaradó összegek, éves.
13. Észak-Macedónia: év vége (december 31.).
14. Albánia: az új, 12 hónap futamidejű kölcsönökre az adott hónapban alkalmazott súlyozott átlagos kamatláb, 12 hónapos futamidő esetén.
15. Bosznia-Hercegovina: a nem pénzügyi vállalatoknak nemzeti valutában nyújtott rövid lejáratú hitelek kamatlábai (súlyozott átlag).
16. Albánia: a betéti kamatláb az újonnan elfogadott betétekre alkalmazott átlagos súlyozott kamatlábat jelenti az adott hónapban, 12 hónapos futamidővel.
17. Törökország: havi adatok átlaga. egynapos betéti rendelkezésre állás.
18. Bosznia-Hercegovina: a háztartások nemzeti valutában tartott látra szóló betéteinek kamatlábai (súlyozott átlag).
19. Bosznia-Hercegovina: 2018. decemberi adatok.
20. Törökország: az euróra történő átváltáshoz használt éves átváltási árfolyam átlaga.
21. Bosznia-Hercegovina: az IMF Fizetésimérleg-kézikönyvének hatodik kiadása alapján.
22. Albánia: 2019. január–szeptember.
23. Törökország: a BPM5 alapján.
24. Bosznia-Hercegovina: az IMF Fizetésimérleg-kézikönyve alapján, „eszköz-forrás” megközelítés.
25. Bosznia-Hercegovina: Az IMF Fizetésimérleg-kézikönyvének hatodik kiadása és a közvetlen külföldi befektetések OECD referencia-definíciója (4. kiadás) alapján.
26. Törökország: az euróra történő átváltáshoz használt éves átváltási árfolyam átlaga.

a BPM5 alapján.

27. Albánia: B_D tevékenység.

28. Szerbia: alulbecsült érték, mivel a sűrűség kiszámítása az ország teljes területéhez viszonyítva (a belvízi területeket is beleértve), és nem a szárazföldi területhez viszonyítva történt.

Mutatók ⁴	HARMADIK FELEK MUTATÓI A TAGJELÖLT ORSZÁGOKBAN ÉS A POTENCIÁLIS TAGJELÖLT ORSZÁGOKBAN FENNÁLLÓ DEMOKRÁCIA, JÓ KORMÁNYZÁS ÉS JOGÁLLAMISÁG HELYZETÉRE VONATKOZÓAN ⁵						
	Albánia	Bosznia-Hercegovina	Koszovó	Észak-Macedónia	Montenegró	Szerbia	Törökország
Nations in Transit 2021 – demokráciára vonatkozó pontszámok, Freedom House https://freedomhouse.org/countries/nations-transit/scores	Teljes pontszám: 46/100 Állapot: átmeneti vagy hibrid rendszer	Teljes pontszám: 39/100 Állapot: átmeneti vagy hibrid rendszer	Teljes pontszám: 36/100 Állapot: átmeneti vagy hibrid rendszer	Teljes pontszám: 47/100 Állapot: átmeneti vagy hibrid rendszer	Teljes pontszám: 47/100 Állapot: átmeneti vagy hibrid rendszer	Teljes pontszám: 48/100 Állapot: átmeneti vagy hibrid rendszer	<i>n. a.</i>
A szabadság 2021. évi helyzete a világban – a szabadságra vonatkozó globális pontszámok, Freedom House https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores	Teljes pontszám: 66/100 (2020: 67/100) Állapot: részben szabad (2020: részben szabad)	Teljes pontszám: 53/100 (2020: 53/100) Állapot: részben szabad (2020: részben szabad)	Teljes pontszám: 54/100 (2020: 56/100) Állapot: részben szabad (2020: részben szabad)	Teljes pontszám: 66/100 (2020: 63/100) Állapot: részben szabad (2020: részben szabad)	Teljes pontszám: 63/100 (2020: 62/100) Állapot: részben szabad (2020: részben szabad)	Teljes pontszám: 64/100 (2020: 66/100) Állapot: részben szabad (2020: részben szabad)	Teljes pontszám: 32/100 (2020: 32/100) Állapot: nem szabad (2020: nem szabad)
2020. évi demokrácia-mutató The Economist Intelligence Unit https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2020/	Pontszám: 6,08 (2019: 5,89) Ranghely: 71/167 (2019: 79/167) Rendszer típusa: hibás demokrácia (2019: hibrid rendszer)	Pontszám: 4,84 (2019: 4,86) Ranghely: 101/167 (2019: 102=167) Rendszer típusa: hibrid rendszer (2019: hibrid rendszer)	<i>n. a.</i>	Pontszám: 5,89 (2019: 5,97) Ranghely: 78/167 (2019: 77/167) Rendszer típusa: hibrid rendszer (2019: hibrid rendszer)	Pontszám: 5,77 (2019: 5,65) Ranghely: 81/167 (2019: 84/167) Rendszer típusa: hibrid rendszer (2019: hibrid rendszer)	Pontszám: 6,22 (2019: 6,41) Ranghely: 66/167 (2019: 66/167) Rendszer típusa: hibás demokrácia (2019: hibás demokrácia)	Pontszám: 4,48 (2019: 4,09) Ranghely: 104/167 (2019: 110/167) Rendszer típusa: hibrid rendszer (2019: hibrid rendszer)
2021. évi sajtószabadság-index, Riporterek Határok Nélkül https://rsf.org/en/ranking	Pontszám: 30,59 (2020: 30,25) Ranghely: 83/180 (2020: 84/180)	Pontszám: 28,34 (2020: 28,51) Ranghely: 58/180 (2020: 58/180)	Pontszám: 30,32 (2020: 29,33) Ranghely: 78/180 (2020: 70/180)	Pontszám: 31,67 (2020: 31,28) Ranghely: 90/180 (2020: 92/180)	Pontszám: 34,33 (2020: 33,83) Ranghely: 104/180 (2020: 105/180)	Pontszám: 32,03 (2020: 31,62) Ranghely: 93/180 (2020: 93/180)	Pontszám: 49,79 (2020: 50,02) Ranghely: 153/180 (2020: 154/180)
2020. évi jogállamisági index, World Justice Project https://worldjusticeproject.org/our-work/research-and-data/wjp-rule-law-index-2020	Pontszám: 0,50 (2019: 0,51) Ranghely: 78/128 (2019: 71/126)	Pontszám: 0,52 (2019: 0,53) Ranghely: 64/128 (2019: 60/126)	Pontszám: 0,54 (2019: n. a.) Ranghely: 54/128 (2019: n. a.)	Pontszám: 0,53 (2019: 0,54) Ranghely: 58/128 (2019: 56/126)	<i>n. a.</i>	Pontszám: 0,50 (2019: 0,50) Ranghely: 75/128 (2019: 78/126)	Pontszám: 0,43 (2019: 0,42) Ranghely: 107/128 (2019: 109/126)
2020. évi globális kormányzási mutatók – Jogállamiság Világbank Csoport https://info.worldbank.org/governance/wgi/	Jogállamiság (percentilis-alapú ranghely): 40,87/100 (2019: 38,94/100)	Jogállamiság (percentilis-alapú ranghely): 43,27/100 (2019: 46,63/100)	Jogállamiság (percentilis-alapú ranghely): 38,94/100 (2019: 39,90/100)	Jogállamiság (percentilis-alapú ranghely): 52,40/100 (2019: 46,15/100)	Jogállamiság (percentilis-alapú ranghely): 55,29/100 (2019: 57,21/100)	Jogállamiság (percentilis-alapú ranghely): 47,60/100 (2019: 50,00/100)	Jogállamiság (percentilis-alapú ranghely): 40,38/100 (2019: 44,71/100)

⁴ A táblázatban felsorolt harmadik felek rangsorában és mutatóiban nem minden tagjelölt ország és potenciális tagjelölt ország szerepel.

⁵ A táblázat a harmadik felek legfrissebb rendelkezésre álló rangsorát és/vagy pontszámait mutatja be. Az előző értékelésből származó adatokra való további hivatkozás zárójelben szerepel, ha rendelkezésre állnak az adatok.

2020. évi globális kormányzási mutatók – A kormányzat hatékonysága, Világbank Csoport https://info.worldbank.org/governance/wgi/	Kormányzat hatékonysága (percentilis-alapú ranghely): 48,08/100 (2019: 50,48/100)	Kormányzat hatékonysága (percentilis-alapú ranghely): 15,38/100 (2019: 28,85/100)	Kormányzat hatékonysága (percentilis-alapú ranghely): 40,87/100 (2019: 39,42/100)	Kormányzat hatékonysága (percentilis-alapú ranghely): 57,69/100 (2019: 52,40/100)	Kormányzat hatékonysága (percentilis-alapú ranghely): 53,37/100 (2019: 58,65/100)	Kormányzat hatékonysága (percentilis-alapú ranghely): 54,33/100 (2019: 53,37/100)	Kormányzat hatékonysága (percentilis-alapú ranghely): 52,40/100 (2019: 54,33/100)
2020. évi globális kormányzási mutatók – A korrupció ellenőrzése, Világbank Csoport http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Percentilis-alapú ranghely: 31,73/100 (2019: 33,17/100)	Percentilis-alapú ranghely: 20,85/100 (2019: 30,29/100)	Percentilis-alapú ranghely: 36,54/100 (2019: 31,73/100)	Percentilis-alapú ranghely: 37,98/100 (2019: 38,94/100)	Percentilis-alapú ranghely: 56,25/100 (2019: 55,29/100)	Percentilis-alapú ranghely: 37,50/100 (2019: 37,02/100)	Percentilis-alapú ranghely: 44,23/100 (2019: 44,71/100)
2020. évi korrupcióérzelékelési index, Transparency International https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl	Pontszám: 36 (2019: 35) Ranghely: 104/180 (2019: 106/180)	Pontszám: 35 (2019: 36) Ranghely: 111/180 (2019: 101/180)	Pontszám: 36 (2019: 36) Ranghely: 104/180 (2019: 101/180)	Pontszám: 35 (2019: 35) Ranghely: 111/180 (2019: 106/180)	Pontszám: 45 (2019: 45) Ranghely: 67/180 (2019: 66/180)	Pontszám: 38 (2019: 39) Ranghely: 94/180 (2019: 91/180)	Pontszám: 40 (2019: 39) Ranghely: 86/180 (2019: 91/180)